

vestnik

Lefnik XXV.

Celovec, petek, 27. marec 1970

Štev. 12 (1446)

DEŽELNI GLAVAR HANS SIMA:

Premagati moramo nasprotja preteklosti

in utrditi miroljubno sožitje v skupni domovini

Pri volitvah 22. februarja izvoljeni novi koroški deželni zbor se je 20. marca sestal na svoji prvi seji ter je za svojega predsednika znova izvolil socialističnega poslanca Rudolfa Tilliana, za podpredsednika pa dr. Wolfganga Mayrhoferja (ÖVP) in Hansa Pawlika (SPÖ). Osrednji del seje je bila volitev deželnega glavarja. Z 20 glasovi socialistične večine je bil ponovno izvoljen dosednji deželni glavar Hans Sima, medtem ko je 12 ÖVP-jevskih poslancev oddalo bele glasovnice, štirje FPÖ-jevski poslanci pa so glasovali za lastne kandidate. Za prvega namestnika deželnega glavarja je bil izvoljen dosednji deželni svetnik Erich Suchanek (SPÖ) in za drugega namestnika znova dr. Walther Weissmann (ÖVP). Poleg tega imajo socialisti še tri člane deželne vlade, to so deželni svetniki Hans Schober, Rudolf Gallo in Leopold Wagner, ÖVP pa enega, namreč deželnega svetnika Herberta Bacherja.

Pri volitvi članov deželne vlade je prišlo do pričakovane zaostritve, ko je šlo za vprašanje referata, ki ga je doslej imela FPÖ, pa ga je zaradi poraza pri letošnjih deželnozborskih volitvah izgubila. Večina v deželnem zboru je potem odločila, da to mesto dobi SPÖ, medtem ko je FPÖ napovedala, da se bo proti tej odločitvi pritožila na ustavno sodišče. Sicer pa je seja deželnega zbora v glavnem potekala v vzdušju pripravljenosti na sodelovanje.

To je v svoji vladni izjavi naglasil tudi ponovno izvoljeni deželni

glavar Sima, ki je dejal, da je volja volivcev odločilno spremenila politično podobo Koroške in s tem razmerje sil v deželnem zboru, vendar se zaradi tega nikakor ne bo spremenila demokratična praksa konstruktivnega sodelovanja, ki je po letu 1945 v petindvajsetletni dobi plodnega dela rodila tako izredne sadove. „Vedno sem si prizadeval v duhu načela, da pustimo, kar nas razdaja in iščemo, kar nas druži. Tudi v bodoče se bom trudil za zблиževanje vseh dobro mislečih deželanov ter bom neomajno zastopal koristi Koroške.“

Koroška naj bo postala še lepša in še bolj vredna, da jo ljubimo, je poudaril deželni glavar in ugotovil, da bo treba obvladati strukturne spremembe gospodarstva. Prilagoditev gospodarsko-političnih potreb dejanskemu stanju v svetu zahteva razvoj vseh duhovnih sil našega ljudstva, poleg tega pa je odločilnega pomena mirni razvoj v deželi ter miroljubno ozračje na naših mejah. „Na podlagi tega spoznanja so težišča naše deželno-

litične koncepcije krepitev gospodarske moči, kulturnopolitična aktivnost ter nadaljevanje konstruktivne politike pomiritve v duhu pripravljenosti za sporazumevanje.“

Ko je obširno govoril o bodočih nalogah v deželi, je deželni glavar posebej naglasil potrebo po nadaljnji izgradnji prometnih zvez, po krepitvi industrije, obrti in kmetijstva, po razvoju tujkega prometa, nakazal je velike in važne naloge na področju šolstva in socialne politike ter opozoril na vlogo kulture, ki bo pri razvoju industrijske družbe čedalje bolj potrebna tudi za oblikovanje človeka in njegovega prostega časa.

Politično delo na Koroškem — je dejal deželni glavar Sima — je vedno temeljilo na spoštovanju bomo trudili za stalne stike z manjšino.“

Dosledna politika pomirjevanja in sporazumevanja je oblikovala novo podobo Koroške, je poudaril deželni glavar Sima; to prepričanje, ki temelji na humanosti, služi miru v deželi. Naša politika dobrega sosedstva s Slovenijo in z italijansko pokrajino Furlanijo-Juljsko krajino je poleg tega privedla do prijateljskih srečanj in do odkritega vzdušja na skupnem življenjskem prostoru Alpe-Adria.

Ob koncu svojega govora je deželni glavar pozval vse sile v deželi k sodelovanju pri uresničevanju važnih nalog za bodočnost. Pri tem skupnem delu — kakor je poudaril — naj bi prevladoval duh lojalnega in demokratičnega sodelovanja.

PO ZGODOVINSKEM SESTANKU V ERFURTU:

Pogovori med nemškima državama se bodo v bodoče še nadaljevali

Srečanje med zahodnonemškim kanclerjem Brandtom in predsednikom vzhodnonemške vlade Stophom, ki sta se prejšnji teden sestala v vzhodnonemškem mestu Erfurt, je bilo splošno ocenjeno kot dogodek zgodovinskega pomena. Vsekakor je bil to v zgodovini obstoja dveh nemških držav po drugi svetovni vojni prvi sestanek na tako visoki ravni. Potekal je kot uradni obisk vodilnega državnika v drugi državi in je morda ravno s temi formalnimi okoliščinami bistveno prispeval k oblikovanju vzdušja, ki je nujno potrebno za nadaljnji razvoj mednemških odnosov.

Ni namreč naključje, da je predsednik Stoph tako med svojim razgovorom s kanclerjem Brandtom kakor tudi potem v svoji izjavi v skupščini vedno spet postavljal v ospredje dejstvo obstoja dveh nemških držav, ki morata urediti in legalizirati medsebojne odnose. Miroljubno sožitje dveh Nemčij je možno samo, če se medsebojno priznata in vzpostavita diplomatske odnose, je poudaril Stoph in ponovil program sedmih točk, ki ga je Vzh. Nemčija predložila Zahodni Nemčiji že lani decembra. Ta program vsebuje: 1. mednarodno pravno priznanje; 2. razveljavitev Hallsteinove doktrine; 3. podpis pogodbe, s katero bi se obe nemški državi odpovedali uporabi sile; 4. skupna zahteva za sprejem obeh držav v OZN; 5. obveznost, da nemški državi ne dobijo atomskega orožja; 6. obravnavanje vprašanj, ki se delujejo kot ostanek druge svetovne vojne; 7. vrnitev zahodnonemških dolgov vzhodnonemški državi.

Seveda bi bilo nerealno misliti, da sta Stoph in Brandt že na prvem srečanju v Erfurtu našla skupno govorico. Kancler Brandt je po vrnitvi v Bonn poročal parlamentu in dejal, da je vzhodnonemška vlada postavila „vrsto zahtev“, ki niso uresničljive, ker nimajo pravne in moralne podlage. Pri tem ni navedel nobenih podrobnosti, pač pa je poudaril, da so bili razgovori „pravilni, potrebni in koristni“. Po njegovih besedah je to začetek izmenjave mnenj, med katero so se pokazale velike razlike in od katere nihče ni pričakoval zbliza-

nja gledišč, saj bo za to potrebno še mnogo takšnih pogovorov. Vsekakor pa — kakor je naglasil Brandt — „so praktični rezultati glede zboljšanja odnosov med dvema nemškima državama danes možni bolj kot pred večeršnjim“.

Da je to mislil resno, kažejo tudi njegove izjave, ki jih je dal za znani nemški magazin „Stern“. Tam je kancler Brandt namreč dejal, da je pri drugem srečanju s predsednikom Stophom, ki bo 21. maja v zahodnonemškem mestu Kassel, „pripravljen govoriti o vsem, kar leži na mizi“. Pri tem je izrecno vključil tudi osnutek pogodbe, ki ga je svoječasno predlagal predsednik vzhodnonemškega državnega sveta Walter Ulbricht; prav tako pa je Brandt izrazil tudi pripravljenost govoriti o vrnitvi zahodnonemških dolgov Vzhodni Nemčiji.

V široki javnosti je imel prvi sestanek Brandt-Stoph pretežno ugoden odmev. Sestanek v Erfurtu so mnogi ocenili kot dosledno nadaljevanje politike popuščanja, ki ustreza splošnemu političnemu razvoju v svetu, ki izrazito teži za prenehanjem vojne in k priznanju realnosti. Tako je zapisal na primer list „Frankfurter Rundschau“, ki je poleg tega ostro zavrnil kritiko krščansko-demokratske stranke na račun Brandtove politike popuščanja in sporazumevanja ter ugotovil, da tako za držanje (namreč napadi CDU na Brandta) niti ni več konservativno, marveč „se kaže izrazito reakcionarno“.

Razumljivo pa so kritično stališče zahodnonemške desnice ostro obsodili posebno v Vzhodni Nemčiji: „To je tisto, kar imamo v mislih, kadar govorimo, da zahodnonemški revanšizem ogroža mir,“ je poudaril berlinski Neues Deutschland in ugotovil, da se bo morala bomska vlada zato odločno distancirati „od tega revanšističnega programa CDU“, če bo hotela prispevati h krepitvi evropske varnosti in zagotovitvi mirnega sožitja med nemškima državama.

Prvemu koraku v Erfurtu pa bo 21. maja sledil naslednji korak v Kasselu.

PRIJETNE VELIKONOČNE PRAZNIKE VSEM BRALCEM, NAROČNIKOM IN SOTRUDNIKOM ŽELITA

UREDNIŠTVO IN UPRAVA SLOVENSKEGA VESTNIKA

Zaostritev v jugovzh. Aziji

Krvava vojna v Vietnamu je očitno bila še premalo. Ameriško letalstvo je bombardiranje razširilo tudi na Laos, seveda z izgovorom, da se mora braniti proti „infiltraciji“ iz Severnega Vietnama. Zdaj pa je prišlo še v Kambodži do državnega udara, katerega ozadje vse preveč odkriva, da segajo niti v Washington.

Položaj v jugovzhodni Aziji se torej ni izboljšal, marveč je nasprotno doživel novo zaostritev, spričo katere nekateri govorijo o možnosti, da bi utegnili priti do splošne vojne v tem delu sveta. Med obiskom v Moskvi odstavljani predsednik Kambodže

prince Sihanuk je prav tako napovedal, da bo začel boj proti novemu režimu. Pozval je „tiste rojake, ki ne morejo več prenašati krivičnega zatiranja izdajalcev in ki so dovolj pogumni in odločni, da osvobodijo domovino, naj gredo v gozdove in se borijo proti našim sovražnikom“. In podpora so Sihanuku zagotovili v Pekingu, v Hanoju in v drugih deželah, prav tako ga je podprl predsednik laoskega patriotskega gibanja Patet Lao princ Sufanuvong.

Vietnamu in Laosu se je zdaj pridružila še Kambodža. Namesto da bi opustila svoje vmešavanje v prvih dveh deželah, se je Amerika vtaknila še v tretjo. Po izvedenem državnem udaru, pri katerem je po pisanju številnih zahodnih listov imela prste vmes tudi ameriška obveščevalna služba CIA, so v Washingtonu cinično zagotovili, da hočejo spoštovati nevtralnost Kambodže. Seveda pa je Amerika pripravljena spoštovati in podpreti le takšno kamboško „nevtralnost“, ki bo služila ameriškim interesom.

Kako se bodo stvari razvijale naprej, bo pokazala šele bližnja bodočnost. Vsekakor pa je prevrat v Kambodži že prej dovolj zapletene stvari v jugovzhodni Aziji le še bolj zapletel.

U Tant na Dunaju

Glavni tajnik OZN U Tant bo v dneh od 21. do 25. aprila bival na Dunaju, kjer se bo udeležil dveh zasedanj Zdrženih narodov.

Dne 23. aprila bo U Tant otvoril zasedanje upravnega odbora Zdrženih narodov za koordinacijo. Ta odbor, v katerem so poleg U Tanta tudi voditelji raznih specializiranih organizacij OZN, bo razpravljal o predlogih za racionalizacijo in razvoj.

U Tant se bo na Dunaju pogovarjal tudi o dnevnem redu in tehničnih pripravah na četrto konferenco OZN o miroljubni uporabi jedrske energije, ki naj bi bila septembra prihodnjega leta v Ženevi.

Razumljivo pa bo U Tant med svojim bivanjem na Dunaju obiskal tudi zveznega prezidenta in zveznega kanclerja.

3. MAJA V AJDOVŠČINI:

Petindvajsetletnica prve slovenske vlade

Osrednje manifestacije v počastitev 25-letnice osvoboditve v Sloveniji bodo 3. maja v Ajdovščini, kjer bo hkrati tudi proslava 25-letnice ustanovitve prve slovenske vlade.

V dvorani, kjer je pred 25 leti prvič zasedala prva slovenska vlada, se bosta 3. maja sestala na skupni slavnostni seji republiški izvršni svet in občinska skupščina, slavnostni govor pa bo imel predsednik izvršnega sveta Stane Kavčič. Na velikem ljudskem zborovanju, ki se ga bodo udeležili predstavniki iz vse Slovenije, pa naj bi govoril podpredsednik prve slovenske vlade in sedanjí podpredsednik zvezne skupščine dr. Marijan Breclj.

verskega, narodnostnega, socialnega in političnega prepričanja vseh deželanov. V jubilejnim letu ljudskega glasovanja smatramo kot oporoko, da premagujemo nasprotja preteklosti in s tem utrjujemo miroljubno sožitje v skupni domovini.

„Pri vrednotenju vsakega prebivalca naše dežele je merodajno edinole razmerje do demokratičnih oblik življenja, prizadevanje k skupni domovini in k republiki Avstriji. To velja za vse deželane in seveda tudi za prebivalce dežele, ki se priznavajo k slovenski narodnosti. Zato bo naša samoupravna naloga, da bomo upoštevali tudi njihove kulturne, socialne in gospodarske težnje. Poleg tega bo koroška deželna politika vedno stremela za tem, da z večkrat pristojno zvezno vlado sodeluje pri reševanju danih problemov, pri čemer se

Za naftovodom še plinovod

Sporazum o dobavi zemeljskega plina iz Sovjetske zveze v Italijo, ki je bil sklenjen začetkom decembra 1969, so začeli zadnji teden realizirati. V ponedeljek so se predstavniki italijanskega koncerna ENI srečali s predstavniki avstrijskega pooblaščenca ÖMV. Konferirali so v glavnem o vprašanju trase plinovoda. V četrtek pa se je na Dunaju pričela konferenca predstavnikov ÖMV in sovjetske organizacije, ki je pristojna za zemeljski plin.

Kakor smo že poročali, sta se Sovjetska

zveza in Italija začetkom decembra v Rimu sporazumeli, da bo Sovjetska zveza do leta 1990 Italiji dobavila sto milijard kubičnih metrov zemeljskega plina, ki ga bo Italija v glavnem plačala z dobavami tehničnega materiala za opremo sovjetskih industrijskih podjetij. Po tem sporazumu bo družba ENI kot predstavnik Italije plin prevzela na češkoslovaško-avstrijski meji pri Bratislavi. Za njegov transport v Italijo bo gradila plinovod, ki bo speljan skozi Avstrijo do Trbiža in od tam naprej v italijanska mesta in industrijske centre.

Avstrijska vlada ob sklenitvi decembrskega sporazuma med Italijo in Sovjetsko zvezo ni bila vprašana za pristanek glede gradnje plinovoda na njenem ozemlju. Sovjetska zveza za to ni čutila potrebe, kajti avstrijska vlada je že svojčas in sicer junija 1969 ob sporazumu, da bo Sovjetska zveza Avstriji v prihodnjih 20 letih dobavila 1,4 milijarde kubičnih metrov zemeljskega plina, pristala na to, da bo dovolila gradnjo nadaljnjih plinovodov iz Sovjetske zveze po svojem ozemlju proti zahodu. Po drugi strani pa decembrski sporazum med Sovjetsko zvezo in Italijo izrecno določa, da bo družba ENI plin prevzela pri Bratislavi. S tem je torej postalo vprašanje gradnje plinovoda skozi Avstrijo avstrijsko-italijanska zadeva.

Razgovori med družbama ENI in ÖMV v ponedeljek minulega tedna so se v glavnem nanašali prav na to vprašanje. Družbi sta se sporazumeli, da bosta do maja pripravili pogodbo o ustanovitvi skupnega podjetja za gradnjo in vzdrževanje plinovoda. Za naglo ustanovitev omenjene družbe se zlasti zavzema Italija, ki ji leži mnogo na tem, da bi bil plinovod dograjen že do leta 1973. Glede trase sta si družbi v veliki meri edini v tem, da bo potekala paralelno s traso naftovoda Adria—Dunaj. To je tudi razumljivo, ker sta omenjeni družbi tudi skupno gradili naftovod in ker bodo s tem stroški gradnje plinovoda cenejši, kot če bi bil speljan po drugi trasi. Plinovod bo torej speljan od Bratislave do Schwechata, od tam proti Gradcu in Wildonu, od koder bo čez Korico krenil proti Labotu, od tam pa bo tekkel južno od Drave in Zilje proti Trbižu. V razgovorih med ENI in ÖMV je bilo načeto tudi vprašanje odcepov od tega plinovoda na Štajerskem in Koroškem, ki se —

kakor znano — zavzemala za oskrbo s sovjetskimi zemeljskimi plinom.

Kar tiče avstrijsko-sovjetske razgovore, je šlo pri njih zlasti za vprašanje povečanja avstrijskega kontingenta dobav plina. Tistih 1,4 milijarde kubičnih metrov, za katere sta se Sov. zveza in Avstrija sporazumeli junija minulega leta, je namreč v celoti pogodbeno oddanih. Za potrebe Štajerske in Koroške ter morda tudi drugih zveznih dežel je spričo tega potreben nov kontingent. ÖMV pa je šlo tudi za vprašanje, po čem bo morala plačevati ta plin. Sedanje dobave mora do leta 1975 plačati po 39,32 grošev za kubični meter, Italiji in Zahodni Nemčiji pa ga dostavlja Sovjetska zveza na kraj prevzema po nekoliko nižji ceni.

Po pogodbi z Avstrijo junija minulega leta in po sporazumu z Italijo začetkom decembra je namreč Sovjetska zveza 1. februarja 1970 tudi z Zahodno Nemčijo sklenila sporazum, po katerem ji bo do leta 1990 dobavila 52 milijard kubičnih metrov plina, pri čemer se bodo nemške protidobave nanašale predvsem na potrebne jeklene cevi za izgradnjo sovjetske mreže plinovodov. Po najnovejših vesteh pa je tudi Francija zainteresirana na podobnem sporazumu.

(bl)

Telefon v Avstriji

Ob koncu lanskega leta je bilo v Avstriji skupno 899.816 glavnih telefonskih priključkov, katerim je treba prišteti še okroglo 435.000 stranskih priključkov. To pomeni, da pride v Avstriji povprečno na vsake 100 prebivalcev okroglo 12 telefonskih priključkov. Pretežna večina teh priključkov, namreč 95,6 odstotka je vključena v avtomatizirano telefonsko omrežje.

Čeprav se pristojna ustanova trudi, da bi telefonsko omrežje še naprej razvila, pa je v Avstriji vedno večje tudi število novih interesentov, kajti trenutno več desetstisoč ljudi čaka, kdaj bodo dobili svoj telefon.

V Jugoslaviji velika koncentracija turistično-gostinskih zmogljivosti

Jugoslavija ni znana le kot dežela z najvišjo stopnjo razvoja turističnih kapacitet, marveč velja tudi za državo z največjo koncentracijo turistično-gostinskih zmogljivosti v Evropi.

Lani je v Jugoslaviji okrog 320 hotelskih podjetij razpolagalo s 161.000 ležišči. Pri tem je 9 hotelskih podjetij (ali 2,8 %) razpolagalo s 26.000 ležišči, kar je bilo 16 odstotkov vseh hotelskih zmogljivosti v državi. Vsako izmed teh podjetij premore povprečno po 2000 do 5000 ležišč. Skupina nadaljnjih 19 hotelskih podjetij (to je 16 % celotnega števila) ima v svojih objektih 24.800 ali 15 % vseh ležišč, pri čemer znaša število ležišč v vsakem od teh podjetij povprečno 1000 do 2000.

To pomeni, da 28 ali manj kot 7 % vseh organizacij hotelske industrije razpolaga z nad 50.000 ležišči ali z 31 % vseh hotelskih zmogljivosti v državi, kar nedvomno priča o veliki koncentraciji hotelskih zmogljivosti, ki v tolikšnem obsegu doslej ni bila dosežena v nobeni evropski državi.

V naslednjo skupino hotelskih podjetij v Jugoslaviji sodijo srednje velike organizacije s 500 do 1000 ležišči, ki jih je skupno 34 in razpolagajo z 22.700 ali 14 % vseh ležišč v državi. S 73.500 posteljami, to je 46 % vseh prenočitvenih zmogljivosti v državi, razpolaga skupno 62 podjetij ali 19 % vseh hotelskih organizacij.

Posebno na območju Jadrana se bo koncentracija hotelskih zmogljivosti letos še znatno povečala. Na celotnem jadranskem področju, od Portoroža do Ulcinja, je po nepopolnih podatkih v gradnji skupno okrog 30.000 novih ležišč. Samo v Hrvatski je v teku izgradnja objektov s 24.000 novimi posteljami, od tega bodo do začetka glavne sezone za sprejem gostov nared objekti z okrog 20.000 posteljami. Okrog 10.000 novih ležišč bo pridobilo samo območje Istre, prav toliko pa jih bo do začetka sezone vključenih v promet tudi v Kvarnerju in srednji Dalmaciji.

S povečanjem hotelskih zmogljivosti pa se bo morala izboljšati tudi raven turističnih storitev in bo za nove kapacitete predvsem treba zagotoviti strokovno usposobljene kadre. Le tedaj — kakor kažejo izkušnje — novi objekti ne bodo ostali brez gostov in dohodka.

prednost. Takrat, ko se je razpravljalo o znižanju carin, so bile ameriške zaščitne carine precej visoke, in Američani jih niso hoteli znižati sami, temveč so zahtevali recipročno znižanje že takrat nižjih carin drugih držav.

Kar zadeva ameriški protekcionizem, se po ustanovitvi GATT kljub številnim konferencam ni dosti spremenilo. Carinska unija je bila dovoljena v okviru prvotnih pravil, Amerika pa je bila njen močni protagonist. Po zakonu o razširitvi trgovine naj bi se znižale carine za 50 %, seveda na recipročni osnovi. To pa pomeni večji dotok ameriških kmetijskih pridelkov na tržišče EGS, zato Američani vztrajajo pri uresničevanju Kennedyjeve runde, da bi premostili kmetijsko zaščito sesterice. Enako bi lahko trdili za sklenitev delnih preferencialnih sporazumov EGS. Le-ta se je

povezala z deželami Severne Afrike in Grčijo, ker je to eden izmed načinov in eno od področij, kjer se lahko uveljavlja skupna zunanja politika. Te države namreč nujno potrebujejo tako širok pristop k EGS, kot ga le morejo dobiti. Zahteva po preferencah je stranski proizvod EGS, ker je tako velika trgovinska sila. In v eni ali drugi obliki se temu ni moč izogniti.

Tako je nastopila kriza. Sedaj so v teku priprave za drugo veliko konferenco o teh posebnih problemih, ki naj bi bila že prihodnje leto ali vsaj leta 1972. Ta konferenca pa bo uspešna le tedaj, če bo Amerika doumela, da je sedanji svet EGS različen od sveta ameriške hegemonije, in če bo EGS sprejela stališče, da je sedaj ameriški partner tisti, ki mora nuditi koncesije.

POŠIROKEM SVETU

NEW YORK. — Ob letošnjem mednarodnem dnevu za odpravo rasne diskriminacije, ki smo ga obhajali 21. marca, je glavni tajnik OZN U Tant objavil posebno poslanico, v kateri je med drugim poudaril, da je „nedopustno, da pomenijo leta 1970, torej 25 let po sprejetju statuta OZN, rasni predsodki in rasna diskriminacija še vedno enega od najvažnejših družbenih problemov sveta“. U Tant je izrazil željo, da bi mednarodna skupnost znala učinkovito ukrepati proti takemu stanju ter napovedal, da so v teku priprave, da bi leto 1971 proglasili za mednarodno leto proti rasizmu in rasni diskriminaciji.

MOSKVA. — Sovjetska tiskovna agencija TASS je objavila, da bodo 14. junija letos po vsej Sovjetski zvezi parlamentarne volitve v vrhovni sovjet in sovjet narodov. Kandidati bodo v prihodnjih tednih izbirali v organizacijah in delovnih kolektivih.

KAIRO. — Podpredsednik Združene arabske republike El Sadat je povedal, da je egiptovska vlada izvedela v dobro obveščenih krogih o zahtevi ameriške vlade Izraelu, naj ta ojača svoj pritisk, če treba tudi z novimi vojaškimi akcijami, za strmogavljenje Naserjevega režima do junija, ko bi se morala začeti evakuacija ameriškega vojaškega oporišča v Libiji.

PNOM PENH. — V Kambodži je prišlo do državnega udara, pri katerem so desničarske in proameriške sile prevzele oblast v državi. Do tega preobrata je prišlo v času, ko je dosedanjí predsednik Kambodže princ Sihanuk bival na obisku v Sovjetski zvezi. Odstavljeni predsednik Sihanuk je napovedal, da bo ustanovil protivladno ter osvobodilno gibanje, s katerim se iz svojega zatočišča v Moskvi in Pekingu hoče boriti za svobodo kamboškega ljudstva. S priznanjem novega režima v Kambodži je najbolj pohlel Amerika in s tem dovolj jasno pokazala, kdo je bil pravi povzročitelj teh sprememb, ki so položaj v tistem delu sveta le še bolj zaostreli.

RIM. — Po vrsti neuspešnih poskusov, da bi sestavili novo koalicijsko vlado leve sredine, je prejšnji predsednik italijanske vlade Mariano Rumor po šestih tednih vladne krize le zabeležil uspeh. Njegov program o novi koalicijski vladi so sprejela vodstva vseh prizadetih strank.

DETROIT. — V ameriški državi Michiganu je prišlo do novega političnega umora, katerega žrtev je postal izvršilni ravnatelj komisije za državljanske pravice Burton Gordin. Našli so ga v neki garaži v Detroitu; ustreljen je bil v hrbet. Komisija za državljanske pravice se je bavila s problemi rasne diskriminacije.

BRUSELJ. — Zunanji ministri šestih držav članic EGS so razpravo o avstrijski zahtevi po sklenitvi sporazuma znova odložili in bodo o tem vprašanju „morda“ razpravljali na prihodnjem posvetu čez dva meseca. Medtem pa je Sovjetska zveza znova opozorila Avstrijo, da bi bil njen vstop v EGS v nasprotju z nevtralnostjo, kajti spravi bi jo v gospodarsko in politično odvisnost od „sesterice“.

BERLIN. — Prvič po letu 1954 je večer prišlo v Berlinu spet do sestanka predstavnikov štirih velesil. Veleposlaniki Amerike, Anglije, Francije in Sovjetske zveze so se sestali v poslopju bivšega zavezniškega nadzornega središča v ameriškem delu zahodnega Berlina. Zadnji sestanek štirih velesil je bil leta 1954, ko so zunanji ministri teh držav razpravljali o Berlinu.

HOLLYWOOD. — Jugoslovanski film „Bitka na Neretvi“ ima — kakor smo v našem listu že poročali — lepe izgleda, da dobi letošnjega oskarja za najboljši tuji film. Ti izgledi so se še znatno izboljšali, ko so producenti francosko-alžirskega filma „Z“ zdaj zahtevali, da njihov film črtajo iz konkurence. Dokončni sklep pa bo znan šele 7. aprila.

PRAGA. — Prejšnji teden so v Pragi podpisali sporazum o prijateljstvu, sodelovanju in medsebojni pomoči med Češkoslovaško in Sovjetsko zvezo. Sporazum sta podpisala zunanja ministra obeh držav Jan Marko in Andrej Gromiko.

WASHINGTON. — Po vrsti protinflacijskih ukrepov je ameriška vlada nenadoma sklenila sprostiti poldrugo milijardo dolarjev, namenjenih za gradnjo, ki so bili v okviru boja proti inflaciji zamrznjeni pred šestimi meseci. Ta nova poteza naj bi prispevala k obnovitvi gospodarske ekspanzije po postopnem upadanju proizvodnje in povečanju brezposelnosti, ki je dosegla že 4,2 odstotka.

RIM. — Lani se je izselilo v tujino 215 tisoč 600 Italijanov, to je za kakih 16.000 manj kot leta 1968. Največ jih je lani odšlo v Švico, namreč 80.000 in v Zahodno Nemčijo (70.000).

Razvoj svetovne trgovine

ovirajo mnoga
nerešena vprašanja

Lansko leto je bilo za svetovno blagovno menjavo rekordno, saj je njena vrednost dosegla 270 milijard dolarjev in je bila s tem za 13 odstotkov večja kot leta 1968. To je bil edinstven vzpon v zadnjih dvajsetih letih.

Kljub temu pa obstajajo v svetovni menjavi ovire, ki jih predstavljajo predvsem gospodarske grupacije, ki vse prepočasno uresničujejo priporočila Splošnega sporazuma o trgovini in carinah (GATT) in tako imenovane Kennedyjeve runde. Čeprav si je svet prizadeval te ovire odstraniti, za kar naj bi bila prva faza Havanska listina iz leta 1948, ki ji je sledil ameriški zakon „o razširitvi trgovine“, ki se uresničuje pod imenom Kennedyjeva runda, pa do danes ni uspelo doseči bistvenega napredka na tem področju. To so ugotovili tudi na letnem sestanku GATT, ki je bil februarja v Ženevi. Predvsem se je razprava vrtela okrog Evropske gospodarske skupnosti, katero Amerika, Kanada, Japonska, Avstralija in sosednje azijske dežele štejejo za čedalje večjo zapreko za normalni razvoj trgovine in ki hkrati ruši osnovna pravila mednarodne menjave.

Po mnenju nekaterih je vprašljivo sedanjí uspeh Kennedyjeve runde, in sicer znižanje carin za 30 %, kajti pojavile so se namreč ne-carinske bariere, ki razliko v znižani carini uspešno nadomeščajo. S tem problemom se je zadnji dve leti bavil tudi GATT, vendar ga še niso uspeli rešiti. Zlasti pa se je pojavilo pereče vprašanje držav v razvoju, ki že tako zaostajajo in jim sedanjí industrijski razvoj kaj malo koristi, če svojih izdelkov ne bodo moglo izvažati. Zanimivo je, da se je tudi objektivni britan. tednik „The Economist“ pridružil znani trditvi UNCTAD (mednarodna konferenca za trgovino in razvoj — op. ured.), po kateri sta tako GATT kot Kennedyjeva runda „klub bogatih“. Vendar tudi tega problema ne bo mogoče rešiti, dokler ne bodo našli ustreznega sporazuma z EGS.

Za Ameriko sta v zvezi z EGS pravzaprav dve vprašanji, ki povzročata skrb. Prvo je kmetijska politika, drugo pa je mreža sporazumov o posebnem statusu, ki se ne sklepajo v okviru načel GATT, ki se končajo v carinski uniji ali v coni proste trgovine. To upravičeno skrbi Ameriko, kajti kmetijski pridelki predstavljajo petino izvoza ZDA, medtem ko kmetijski izvoz EGS že nekaj let stagnira. Velike zaloge kmetijskih pridelkov v EGS pa vplivajo na prodajo drugih kmetijskih proizvodov v svetu, ki imajo cenejšo proizvodnjo.

Britanske gospodarstvenike skrbi, da bi se EGS delno povezala še z drugimi evropskimi državami, kot na primer s Švico, kar bi razdelilo svet na dva gospodarska tabora, pri čemer bi bile ZDA povezane le z oklevajočo Latinsko Ameriko.

Vendar pri EGS niso le senčne strani. V 12 letih svojega obstoja je zagotovila svojim članicam neslučen razmah blagovne menjave in gospodarski vzpon. Ker je tako zavzela EGS tretjino vrednosti svetovne trgovine industrijskih dežel in s tem postala nek nov dejavnik, so začeli premišljevat o tem, da bi spremenili nekatera določila GATT. S pristopom Velike Britanije bi se namreč ta tretjina povečala na polovico.

Pravila o trgovini se delijo v osnovi na to, kar se šteje za umestno in tisto, kar se ne zdi umestno, pri čemer se ob koncu pokaže skrb za interese tistih, ki ta pravila sestavljajo. GATT je bil osnovan, ko je bila na vrhu Amerika. Določila GATT, od katerih so najpomembnejša tista, ki uveljavljajo recipročnost in nediskriminacijo, so dejansko zabetonirala ameriške koncepte. Sedaj pa se je bilanca moči v trgovini spremenila, zato bi bilo naravnost čudno, če ne bi spremenili tudi osnovnih določil.

Ameriški odnos do svetovne trgovine je bil vedno v senci konservatizma in gospodarskega nacionalizma ameriškega kongresa, kateri pa še do danes ni ratificiral Havanske listine, s katero naj bi uredili pravila svetovne trgovine in uveljavljali dvoje ameriških načel — univerzalizem in zakonitosti — ter ustanovili posebno svetovno trgovinsko organizacijo GATT. V GATT so Američani lahko ohranili svojo

Poslanica otrokom

za mednarodni dan
mladinske književnosti

Mednarodna zveza za mladinsko književnost je odločila, da bo letošnje praznovanje „mednarodnega dneva mladinske knjige“ 2. aprila, to je za obletnico rojstva velikega mladinskega pisatelja Hansa Christiana Andersena. Letošnja praznovanja tega dneva bo še četrta po vrsti, pokroviteljstvo je tudi tokrat prevzela jugoslovanska nacionalna sekcija IBBY, poslanico vsem otrokom sveta pa je za to priložnost napisala znana slovenska mladinska pisateljica Ela PEROCI. Poslanica se glasi:

Kaj pomeni knjiga komu izmed vas, otroci, ne vem.

Morda vam pomeni majhno srečo, morda vam pomeni razvedrilo, ali pa spomin na tistega, ki vam jo je podaril. Morda vam pomeni knjiga toliko kot prijeten pogovor s pisateljem, ki je knjigo napisal. To je veliko in to bi si pisatelj želel. Ali pa se zatečete h knjigi, kadar vam je hudo in bi potrebovali malo tolažbe; torej vam pomeni knjiga dobro besedo. Morda je komu pomenila knjiga spodbudo, da bi v življenju kaj velikega storil. Spet drugemu pomeni knjiga toliko kot čarobna skrinjica. V njej oživijo in zazvonijo čudovite zgodbe in nenavadne osebe iz še nepoznatih svetov, samo prebrati jo je treba.

Rekli so tudi, da je knjiga majhno okno v svet in v človeško življenje, pa si nisem pri tem ničesar predstavljala. Prej sem morala srečati deklico Heleno, da sem to okno v svet zagledala. Naj vam to povem.

Zdaj poznam Heleno že dolgo. Včasih jo obiščem. Z njo se lahko pogovarjam kot z dobrim prijateljem.

Pred leti je zbolela in ostati je morala v postelji. Mesece in mesece in več kot leto in dan se je vlekla njena bolezen. Doma so skrbeli zanjo koliko so mogli, vendar so morali, kot prej, hoditi tudi na delo. Helena je ostajala po ves dan sama doma. Ko so se proti večeru njeni domači vrnili, jim je rekla: „Povejte mi kaj, da ne bom tako sama.“

Pa ji je brat prinesel knjigo iz knjižnice, da bi ji med branjem hitreje minil čas, ko bodo šli spet od doma. Nič lepšega ji ni mogel prinesiti.

Helena je brala in med branjem pozabila, da je sama. Proti večeru je komaj čakala, da se njeni domači vrnejo z dela. Morala jim je povedati, kaj vse je v knjigi prebrala. Povečevali so in jo poslušali. To je bil prvi res srečen večer ob Helenini postelji, odkar je zbolela.

Brat ji je potem prinašal iz knjižnice knjigo za knjigo in večer za večerom so jo poslušali, kaj je v knjigah prebrala. Saj sami niso utegnili brati, vsaj mislili so tako. Pripovedovala jim je zgodbe iz davnih časov in iz današnjih dni, pripovedovala jim je o najrazličnejših deželah sveta, kakor da je sama tam hodila, pripovedovala jim je o sreči in o blaginji

UNESCO ZASKRBLJENO UGOTAVLJA:

Število
nepismenih ljudi

MOČNO ZAVIRA NAPREDEK ČLOVEŠTVA

Organizacija Združenih narodov za prosveto, znanost in kulturo (UNESCO) je zbrala statistično gradivo o 92 deželah. Podatki kažejo, da število prebivalstva kljub delni kontroli rojstev narašča hitreje, kakor se uveljavljajo ukrepi proti nepismenosti. Kljub tem ukrepom analfabetov ni manj, le njihovo število narašča počasneje kot prej; stopnja povprečne izobrazbe se ne zviša, marveč UNESCO s svojo dejavnostjo zgolj zavira njeno nenehno zniževanje.

Po statističnih računih živi na svetu okoli 2335 milijonov odraslih ljudi, med njimi pa je 810 milijonov nepismenih, kar pomeni, da povprečno skoraj vsak tretji odrasli zemljan ne zna pisati in brati. Če tudi bi se letos po zaslugi raznih

izobraževalnih načrtov naučilo pisati in brati dvakrat več odraslih kakor lani, bi se število nepismenih znižalo le za sto milijonov.

Po mnenju izvedencev UNESCO so bile prejšnje navedbe o odpravljanju nepismenosti bržkone preveč optimistične. Ocene so bile zasnovane na številu učencev, ki so se vpisali v prvi razred osnovne šole; ni bilo pa upoštevano, da vsi ti otroci nikakor niso končali štirih razredov, kar bi bilo potrebno, da bi se res naučili pravilno brati in pisati. Tako se je n. pr. v Srednji Ameriki vpis v osnovne šole v šestih letih (1961—66) sicer povečal za 1,8 %, vendar je 63 % vseh učencev v istem obdobju spet zapustilo šolske klopi. Med 5,35 milijoni srednjeameriških otroci, ki so se leta 1960 kot šestletni šolarčki vpisali v prvi razred in bodo letos dopolnili šestnajst let, je 4,12 milijona nepismenih. Podobni podatki prihajajo tudi iz arabskih dežel; tam je zdaj 2,7 milijona petnajstletne mladine, toda 1,3 milijona teh mladih ljudi ne zna pisati in brati.

Če je kdo nepismen, s tem še ni rečeno — tako menijo izvedenci UNESCO — da je nujno na nižji kulturni stopnji. Vendar pa posebej

KULTURNE DROBTINE

● V začetku letošnjega marca je bilo v Avstriji 1.327.022 prijavljenih televizorjev, to je za 86 % več kot ob koncu leta 1965. Od tega skupnega števila je odpadlo na Koroško 73.288 televizorjev, na Dunaj 436.691, na Nižo Avstrijo 236.655, na Zg. Avstrijo 195.917, na Štajersko 175.540, na Tirolsko 74.348, na Solnograško 64.056, na Predarlško 37.851 in na Gradiščansko 34.677 televizorjev.

● Dramski ansambel mariborskega gledališča je gostoval v Trstu, kjer je v slovenskem Kulturnem domu dvakrat uprizoril Shakespearovo dramo „Vihar“. Mariborski gledališčniki so bili med tržaškimi Slovenci deležni prisrčnega sprejema ter so za obe predstavi želi navdušen aplavz.

● Na letošnjih XV. jugoslovanskih gledaliških igrah v Novem Sadu, ki se bodo začele 20. maja, bodo v konkurenci za Sterijine nagrade prikazali skupaj 10 predstav. Slovensko gledališko umetnost bosta na tem tradicionalnem festivalu sodobne jugoslovanske drame predstavljala ljubljansko Mestno gledališče s „Plesi smeli“ Mateja Bora in SNG iz Maribora z „Legendo o svetem Čo“ Primoža Kozaka.

po svetu in o vojnah in o lakoti. Pripovedovala jim je o dobrih in znamenitih ljudeh, o velikih slikarjih in glasbenikih, kakor jih je spoznala iz knjig. Pripovedovala jim je o otrocih, ki si želijo iger in pesmi in ljubezni. Včasih jim je prebrala tudi kakšno pesem.

Prišli so še sosedovi, odrasli in otroci, in Helena jim je vsem skupaj odpirala okno v svet.

Letošnje Levstikove nagrade

Založba Mladinska knjiga v Ljubljani je ob koncu prejšnjega tedna podelila Levstikove nagrade, ki jih zdaj že 21 let redno podeljuje za najboljša mladinska književna dela ter za ilustracije mladinskih knjig. Letos so Levstikove nagrade prejeli naslednji slovenski književniki in ilustratorji:

● Ivo ZORMAN je za knjigo „V tem mesecu se usipa mak“ dobil nagrado za izvirno leposlovno delo.

● Jože SNOJ je za povest „Barabakos in kosi“ prejel nagrado za izvirno mladinsko leposlovno delo.

● Stanko KOTNIK je dobil nagrado za najboljšo poljudno znanstveno delo — za knjigo „Po domovih naših pisateljev“.

● Lidija OSTERC je prejela nagrado za ilustratorsko delo, in sicer za izvirne ilustracije v knjigah „Laponske pripovedi“ Roberta Crofteta, „Strašni lovec Bumbum“ Toneta Pavčka in „Očala tetke Bajavaje“ Ele Perocijeve.

● Ivo ŠUBIC je bil nagraden za ilustracije Toneta Kuntnerja pesniške zbirke „Lesnika“ in Dhana G. Mukerdija dela „Mladost v džungli“.

poudarjajo, da brez določene, četudi skromne osnovne izobrazbe ni mogoče izvesti nekaterih pomembnih akcij, na primer uspešne kontrole rojstev. Visok prirastek prebivalstva je predvsem značilnost dežel v razvoju, ki jih kot posledica zadene tudi naraščajoče število nepismenih. V teh deželah živi nad tri četrtine ljudi od kmetijskega. Če hočejo delati po sodobnih metodah, si morajo pridobiti določeno znanje. Tu je nepismenost velika ovira in kmetijski svetovalci imajo sprito nepismenega prebivalstva še posebno težko delo, kakor sploh velja, da število nepismenih ljudi močno zavira napredek ne le v posameznih deželah, marveč ima svoje posledice za vse človeštvo.

svečenih še več prispevkov, tako daljše poročilo o nastanku pesmi „Rož, Podjuna, Zila“, članek ob desetletnici slovenske gimnazije v Celovcu ter zapiski o Klubu slovenskih študentov na Dunaju in o mladjevičih; prav tako pa tudi vrsta slikovne dokumentacije, ki sega od dvojezične ljudske šole v Selah-Kotu na naslovni strani revije mimo raznih spominskih fotografij do posnetka z akademije ob desetletnici slovenske gimnazije v Celovcu.

Tudi o drugih narodnih skupinah v Avstriji prinaša revija marsikaj zanimivega ter seznanja bralca z njihovimi dogodivščinami in njihovimi današnjimi problemi. S tem pa opravlja nedvomno zelo pomembno in predvsem razveseljivo vlogo — vlogo obveščevalca in posredovalca. Vzpostavljajo živo vez med posameznimi narodnimi skupinami v državi, most zblizevanja, razumevanja in sporazumevanja med manjšinami in večinskim narodom. Pripadnike večinskega naroda seznanja z življenjem in delom drugih narodnosti; prispeva k utrjevanju spoznanja in prepričanja, da je tudi sodeželan druge narodnosti in z drugim maternim jezikom lahko enakovreden državljani skupne domovine.

To plemenito nalogo zelo uspešno izpolnjuje deželni mladinski referat pri nižjeavstrijski deželni vladi na Dunaju. Ni to posnemanja vredna pobuda? Ali ne bi mogli temu zgledu slediti tudi v drugih deželah, posebno na Gradiščanskem in na Koroškem, kjer je potreba po sožitju, po medsebojnem spoznavanju in razumevanju življenjska nujnost. Taka več ali manj uradno obeležena pobuda bi bila vsekakor bolj koristna kot pa še tako zavzeto prerekanje v dnevnem tisku z medsebojnim očitanjem „starih grehov“, kar nekdanje rane vedno spet odpira, namesto da bi jih celilo.

Posnemanja vredna pobuda!

Deželni mladinski referat pri nižjeavstrijski deželni vladi izdaja posebno revijo s prispevki k politični vzgoji in sodobni zgodovini; te „rdeče-belo-rdeče zvezke“ ureja vodja deželnega mladinskega referata prof. Karl L. Bäuerle.

Letošnja pomladanska številka te revije je posvečena v Avstriji živčim narodnostnim skupinam oziroma manjšinam. V besedi in sliki je govora predvsem o Slovencih na Koroškem ter o Hrvatih in Madžarih na Gradiščanskem; poleg tega pa tudi o Čehih, Zidih in Ciganih v naši državi. Na 26 straneh velikega formata je zbranega precej gradiva, od člankov do izjav vodilnih državnih in deželnih funkcionarjev — vse z enim in skupnim namenom: pri večinskemu narodu vzbuditi zanimanje in razumevanje za sodeželane in sodržavljanje, ki zaradi svoje narodne pri-

padnosti in svojega jezika niso „tujki“, marveč bratje v skupni domovini Avstriji.

V tem smislu izzveni predvsem uvodni članek dr. Ericha Körnerja, generalnega tajnika Avstrijske lige za človekove pravice, ki je o tem vprašanju predaval na lanskoletni proslavi nižjeavstrijske mladinske referata ob 50. obletnici ustanovitve avstrijske republike ter je omenjena revija njegov referat objavila tudi že v številki za Dan človekovih pravic lani decembra. Nadalje opozarja revija na najvažnejša manjšinska določila v avstrijski zakonodaji, kot jih vsebujejo državni temeljni zakon, senžermenska pogodba, državna pogodba iz leta 1955, konvencija Združenih narodov o zaščiti pred genocidom, konvencija Evropskega sveta v zaščito človekovih pravic itd.

Koroškim Slovincem je posebej po-

TONE SVETINA

12

7

UKANA

PRVA KNJIGA

Težko je prenesla njegov pogled in vse njeno telo se je vznemirjeno streslo. „Ne vem in ne znam razbrati svojih občutkov, čeprav sem mnogo razmišljala o tem. Bojim se vas, to je gotovo. Imam vas rada, ker ste dobri z menoj. Odkar vas poznam, se je moj pojem o ljubezni razblinil kot milnat mehurček in z njim tudi predstava o moškosti. Sem na razpoljo k novemu vrednotenju.“

„Ali me ljubite, Ana?“

„Ne vem. Spoštujem vas. Privlačite me. Vznemirjate me. Ne morem pa se otrešiti strahu. Zato ne vem, če je to dovolj za ljubezen. Preveč ste nad mano in premajhna se počutim ob vas, da bi vas lahko ljubila. In vi? Kaj vam pomenim jaz? Tako zelo se bojim, da vam pomenim prav malo!“

Major je pomolčal, potem pa je dejal nekaj, kar je resnično mislil: „Bojim se, da mi pomenite več, kakor mislim. Vem, da me nenehno žaja po vas, in to je nevarno. Včasih se počutim celo nemočnega. Čim bolj vas lovim, tem bolj mi uhojate. Ponavljam vam, nevarni ste vsakemu moškemu, to me privlači. Verjetno vas zato hočem imeti. Nekoč vas bom mora imeti,“ je dejal Wolf, ugasnil luč in jo čvrsto objel z železnimi rokami.

Noč je zagnila svod. Na žametastem oboku neba so utripale zvezde. Tišina se je prepredla med drevje. Nad verigo daljnih gora na obzorju, ki so kot temna gmota rastle od vzhoda proti zahodu, je vzhajal mesec v obliki bleščečega srpa. Temni obok je najprej prebodela lesketajoča se konica in rasla tako naglo, da so ji začudeni sledili z očmi in za nekaj hipov pozabili, da že precej časa čakajo. Svetloba je vrgla v pokrajino grozljive sence. Sedeli so med grmovjem in drevjem in se šepetaje pogovarjali. Štirje možje in dekle. Peli je stal ob debelem drevesu na straži, pol streljaja od njih. Držal je v rokah parabelo in se oziral zdaj sem, zdaj tja, najpogosteje pa mu je pogled uhajal k drevju, ki se je vlekle do črte, pogreznjene v temo. Vedel je, da tam zemljo obdaja žična ograja, s katero so Italijani obdali mesto, kot bi ujetnika povezali z vrvmi. Za njimi je čemelo v mraku naselje in cesta, ki je vodila v mesto. Čakali so kurirja. Včasih je kdo od njih podrezal Bliska, ki je imel na uri svetlečo številčnico, in povprašal po času. Tudi njemu se je zazdelo, da se je čas ustavil. Kurir je zamudil skoraj celo uro in z vsako minuto so postajali nestrpnější.

Noč je bila sumljivo mima. Čakanje je počasi hromilo njihovo potrpežljivost. Začeli so se presedati. Peter je preklinjal kurirja in jim predlagal, da bi se sami napotili k žici. Ana je ždela na nahrbtniku in z rokami objemala kolena. Molčala je in gledala proti daljnim hribom, kamor so bili namenjeni. Melita in mati sta ob slovesu jokali tako pretresljivo, kot bi za vedno odhajala. Materi je povedala, kam odhaja, šele dan pred odhodom. Nobena zagotovila, da bo na toplem v nekem štabu, kjer mora izvršiti neke poizvedbe, in da se v nekaj mesecih vrne, niso pregnale materine bojazni. Rekla ji je, da jo bodo očitki umorili, če se ji kaj zgodi. Drugače je bilo z Melito. Ko sta bili sami,

jo je objela in poljubila. Vseč ji je bilo, da odhaja v gozdove. Obljubila ji je, da bo sama prišla za njo, če ne prej, pa na pomlad. Sestro se je poslovila z bridkostjo in grenkobo v srcu, ker je s prevaro dobila nazaj njeno občutljivo srce. Solze slovesa so ji obležale v srcu kot grenka usedlina. Ni mogla pozabiti njenih čistih oči in otroškega zaupanja, ko ji je stisnila roko in ji povedala, da je skojevka, ter se ji oprstila za grobsti, ker je mislila, da je Ana za Nemce.

Zategel „pst“ jo je zdramil iz premišljevanja. Od krivenčastega drevesa se je pripognjeno bližal stražar, ki jih je vodil. „Tiho, ležite, nemška patrulja!“ Bili so prepozni, da bi se umaknili. Polegli so v senco grmovja in se tesno prilisnili drug k drugemu. Blisk in Peter sta polegla pištole. Kmalu so zagledali pet Nemcev, ki so v enakomerni razdalji šli čez polje drug za drugim, počasi, zaspano in brezskrbno. Vodja se je nato splazil nazaj k drevesu. Nekje ob Savi se je utnila v noč zelena raketa in dolg zategel rafal se je omagujoče zagrizel v tišino.

„Zdaj pa pride kurir,“ je dejal Blisk, ki je z dlanmi povečal ušesa in v temi prestregel šum. Ničesar niso slišali, le čez čas sta se od drevesa utrgali dve senci.

„Smrt fašizmul“ je pozdravil tiho kurir in ogledoval obraze tistih, ki jih bo moral peljati naprej. „Koliko jih imaš?“ je vprašal starega ilegalca s parabelo. „Štirje so, za Dolomite!“

Poslovili so se in si čvrsto stisnili roke. Kurir je snel puško in napotili so se v temo. Šli so za drevjem, se spustili po koristnem kolovozu in prečkali njivo ter se kmalu znašli pred žično oviro, ki je obdajala mesto. Polegli so. Drug za drugim so se plazili skozi utor počasi in tiho. Ana je bila predzadnja, le še Blisk je bil za njo. Sredi ograje se je zapletla in se ranila. „Hitro naprej!“ je priganjal kurir. Nedalet od njih je bela raketa razsvetlila pokrajino in jih oslepila

TRIBUNA BRALCEV - TRIBUNA BRA

Slovenski otrok
v bolnišnici

Človek v teku svojega življenja marsikaj doživi. Veliko odnosno največ svojih doživetij pozabi, le najpomembnejše dogodke ohrani v svojem spominu. Ti so po navadi lepi ali žalostni. Pri nas pa takim dogodkom čestokrat botruje tudi krivica, ki jo naš človek doživlja kot Slovenec. Res je, da imamo v zakonih zajamčeno enakopravnost in je, vsaj teoretično, dana možnost, da se te pravice tudi poslužimo. Vendar je v vsakdanjem življenju stvarnost mnogokrat drugačna. Priznati moramo, da smo ob takih doživetjih večkrat tudi sami krivi, ker pač popuščamo in se te pravice ne poslužujemo. Le ob skrajnih primerih se vznemirimo in sprašujemo, kako je vse to v današnjem času sploh še mogoče. Takrat nam vest ne dopusti, da bi molčali.

Tudi meni vest ne dopušča, da bi zamolčala primer, ki sem ga pred nekaj časa doživela s svojim otrokom v celovski bolnišnici. Vem, da se take stvari v tem zavodu vedno spet dogajajo, a le poredko pridejo v javnost. Že pri vpisovanju svojega triletnega sina sem naletela na težave, ker sestra ni znala odnosno ni hotela vpisati slovenskega imena mojega otroka. Hotela ga je vpisati z nemškim imenom. Ker ji tega nisem dovolila, mi je rekla, da naj dajemo otrokom nemška imena, ker je Avstrija nemška država. Opozorila sem jo, da na Koroškem živita dva naroda in da imamo tudi Slovenci svoje pravice; sploh pa imajo starši pravico, da svojim otrokom dajejo imena, ki so jih zbrali sami. Naslednje vprašanje je bilo, če otrok zna nemško. Ko sem ji odgovorila, da ne, me je tako nesramno začela zmerjati, da tega niti ne morem zapisati.

Ko sem pozneje otroka šla obiskat, sem zvedela, da se sestre zanj sploh ne brigajo, ker je „Windischer“. Očitale so mi, da se z njim ne morejo pogovarjati, ker ne zna nemško. Povedala sem jim, da je moj materin jezik slovenski in da je zato razumljivo, da tudi svojega otroka najprej naučim slovensko in šele potem nemško. Prepričana sem bila, da vsaj ena izmed sester zna slovensko (čeprav so mi to zanikale) in sem jih opozorila na njihove dolžnosti. Pozneje sem zvedela, da je prav tista, ki je tako govorila o slovenščini, iz Podjuna in da doma govori slovensko.

Zelo žalostno je, da se slovensko dekle tako zataji. Prav ob takih primerih bi se lahko pokazala in zavedala, kaj ji nalaga poklicna dolžnost, da je v bolnišnici nastavljena zato, da ljudem pomaga, ne pa da jim dela še težave. To je toliko bolj žalostno, ker je šlo za nedolžnega otroka. Mislim, da bi tudi vodstvo deželne bolnišnice, kateremu so taki primeri

V torek so banjaluške otroke ki bivajo v sindikalnem domu v Logu pri Vrbi, obiskali otroci iz Bilčova, katere so spremljali predsednik Slovenske prosvetne zveze Hanzej Weiss, podpredsednica Zveze slovenskih žena Lojzka Boštjančič in učiteljica Milka Mohar, ki je z otroci pripravila tudi kratek kulturni spored.

Toplo spomladansko sonce je pristrčno srečanje napravilo še bolj domače in prijetno ter so se otroci po formalnem pozdravnem sporedu takoj znašli v skupni igri. Otrokom je v imenu SPZ spregovoril njen predsednik Hanzej Weiss ter v svojih pozdravnih besedah povedal, da na Koroškem živi tudi slovenska narodna skupnost, ki goji svoje kulturno prosvetno delo. Bilčovski otroci so svoj spored izvedli v obeh deželnih jezikih, dijak Andrej Mohar pa je posamezne točke napovedoval v srbohrvaškem jeziku. Ker so pred vratmi velikonočni prazniki, so bilčovski otroci mladim

gostom iz Banjaluke poklonili velikonočne pirhe, potico (šartelj) in druga darila. Banjaluški otroci pa so novim prijateljem iz Bilčova podarili v spomin na srečanje fotografije Banjaluke pred potresom, za SPD „Bilka“ pa je direktor Drago Sokal izročil povečano sliko Banjaluke, ki je bila posneta tik za tem, ko je mesto porušil potres. Drago Sokal je v svojih zahvalnih besedah izrazil veliko veselje nad obiskom otrok iz Bilčova in dejal, da je to bila edina skupina otrok, ki jih je obiskala med njihovim bivanjem ob Vrbskem jezeru. Vesel pa je bil tembolj, ker so to otroci, ki govorijo sorodni jezik in ker so pripadniki bratskega naroda, katerega večina živi v Jugoslaviji.

Banjaluške otroke je med številnimi predstavniki raznih organizacij od tu in onstran meje minuli teden obiskal tudi jugoslovanski veleposlanik na Dunaju Mitja Vošnjak, katerega je spremljal jugoslovanski generalni konzul v Celovcu dipl. inž. Karmelo Budihna.

Pevci iz Pliberka in Šmihela

sodelovali na pevskem srečanju v Mežici

Občinska zveza kulturno prosvetnih organizacij na Ravnah in Delavsko prosvetno društvo „Svoboda“ v Mežici sta v soboto v Mežici priredila srečanje pevskih zborov, ki je bilo pod geslom „Od Pliberka do Traberka“. Že geslo samo pove, da so na tem srečanju sodelovali

tudi pevci pliberškega prosvetnega društva „Edinost“ in pevci iz Šmihela, ki v zadnjem času sodelujejo s pliberškim zborom.

Naši pevci so na tem srečanju pod vodstvom Valentina Hartmanna nastopili s tremi pesmimi. Tudi zaključni nastop vseh sodelujočih moških zborov je v združenem zboru vodil Valentin Hartmann, kar je za našega zborovodjo bilo lepo priznanje. Skupno je na srečanju sodelovalo deset pevskih zborov, kar je za prireditelje lep uspeh, pa tudi dokaz intenzivne gojitve zborovske glasbe na tem območju. Poleg naših pevcev so na tej prireditvi sodelovali še zbori iz Koprivne, Črne, Šentanela, Prevalj, Raven in Dravograda. Naše pevce je spremljal tudi predsednik SPZ Hanzej Weiss.

Ob tej priložnosti so počastili glasbenega mojstra in rojaka Luko Kramolca ter mu v zahvalo za njegov veliki doprinos zlasti na področju zbiranja koroške narodne pesmi izročili visoko odlikovanje — red za zasluge za narod s srebrnimi žarki, s katerim ga je odlikoval predsednik republike.

Važno za volitve

Vse fiste, ki nameravajo za letošnje občinske volitve v posameznih občinah vložiti posebne kandidatne liste, opozarjamo, da morajo biti volilni predlogi vloženi najkasneje do 5. aprila 1970. Podrobna tozadevna navodila smo objavili že v zadnji številki našega lista.

gotovo znani, moralo poskrbeti, da bi se nehalo zapostavljati slovenskega človeka. Razen tega pa mislim, če plačujemo zavarovalnico, da lahko tudi zahtevamo, da nas v bolnišnici oskrbujejo tako kot vse druge državljane. Zaskrbljena slovenska mati

Zaskrbljena slovenska mati

PARTIZANSKA GROBIŠČA NA KOROŠKEM
Bilčovs

Na pokopališču v Bilčovsu počivata dva padla partizana; oba imata urejena grobišča z lepimi nagrobnimi kamni, katere so postavili starši oz. sorodniki padlih.

Tomaž Zerjav, katerega grob je v zapadnem delu pokopališča, je padel v boju z nacistično policijo 10. maja 1944, in sicer pol ure hoda od naselja Mala gora, ob poti, ki pelje preko Dobajne proti Klopčam, na tako imenovani Preseki nad Sv. Heleno. Iz napisu na nagrobnem kamnu je razvidno, da je bil Tomaž Zerjav rojen v Mojstrani.

Jožef Koren, doma iz Kajaz pri Bilčovsu, je padel kot partizan 11. maja 1945 pred kovačnico na Humperku, star komaj petnajst let. Kakor mnogi partizanski borci v Borovljah in Glinjah, je tudi mladoletni Jožef Koren, p. d. Peželnov iz Kajaz, postal žrtev nemških in belogardističnih tolpa, ki so se na svojem umiku iz Jugoslavije še v dneh po kapitulaciji spopadle z osvobodilno vojsko. Mati Ana Koren in njeni sinovi so padlemu Jožetu postavili lep nagrobni kamen, katerega napis pravi, da je svoje mlado življenje daroval za narod.

KOT ŽRTVE SO PADLI V BORBI ZA NAS!

Občni zbor
Kluba slovenskih študentov

Klub slovenskih študentov na Dunaju je dobil novo vodstvo. Na občnem zboru, ki je bil 13. marca, so člani Kluba izvolili za novega predsednika Avgusta Brumnika, mesto prvega tajnika pa je prevzel Štefan Pinter.

Občni zbor je potekal prav živahno. Že na zunaj je bila slika občnega zbora povsem drugačna kot pretekla leta. Študentje nižjih semestrov so bili v večini, med njimi jih je bila cela vrsta, ki so na tem občnem zboru bili sprejeti v Klub slovenskih študentov.

Občni zbor Kluba je vodil Štefan Oraž. V svojem delovnem poročilu je prejšnji predsednik Malle menil, da je bilo delo študentov oteženo predvsem zaradi pomanjkanja primernih prostorov. Kljub temu pa je uspelo pripraviti vrsto petkovih sestankov. Vodstvo Kluba je moralo poskrbeti v prvi

vrsti za klubske prostore in ko so bili ti najdeni, priskrbeti finančna sredstva, da jih primerno uredi. Ker se je mogel finančni problem ugodno rešiti, je pričakovati, da bodo klubske prostori preurejeni za študentske sestanke do začetka junija. Predsednikovemu poročilu so sledila poročila odbornikov. Člane študentske organizacije je predvsem zanimalo finančno poslovanje odbora ter vsota, ki je na razpolago za preureditev prostorov.

Po razrešitvi starega odbora so bili sprejeti v Klub novi člani, nakar so bile volitve novega predsednika in novega prvega tajnika. Nadaljnja odborniška mesta Kluba slovenskih študentov na Dunaju so prevzeli: Štefan Oraž (podpredsednik), Vinko Wieser (drugi tajnik), Theodor Domej (časnikarski referent), Jože Mikl (finančni referent) in Mirko Messner (kulturni referent).

Zadnje priprave za razstavo „Gost 70“

Priprave za letošnjo gostinsko razstavo „Gost 70“ gredo proti koncu, kajti prihodnjo soboto 4. aprila bodo razstavo odprli. Direkcija celovškega sejma pričakuje, da bo ta razstava, ki jo letos prirejajo drugič, daleč preseгла uspeh lanske. To pričakovanje je tudi upravičeno, ker so letos pridobili znatno večje število podjetij, ki bodo na tej razstavi sodelovali. Razen tega bo letošnja razstava, kot smo že poročali, obiskovalcem nudila posebno atrakcijo z razstavnim hotelom, ki bo brez dvo-

ma privabil mnoge abiskovalce. Tudi nova hala, ki so jo postavili, je posebna jeklena konstrukcija, ki jo lahko postavijo v enem dnevu. Načrt za to halo je napravil arhitekt celovškega sejma Müller. Posebnost tega načrta odnosno hale je v tem, da jo lahko v najkrajšem času prestavijo na drugo mesto, kar bodo za časa avstrijskega lesnega sejma tudi storili.

Razstava „Gost 70“ bo odprta do 12. aprila. V tem času bodo v Celovcu priredili tudi razne strokovne seminarje v gostinstvu.

Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA —

s trepetajočo lučjo. Ko je zamrl sij, so se Ani oči napolnile s temo in skoraj ni vedela, zakaj se motovili v žici. Zapletla se je kot ptica, ujeta v zanko. Blisk jo je odmotal in že sta lezla naprej, ko je raketa zopet švignila prek njih. Zgledala sta one tri, ki so ob svetlobi padli na zemljo že precej daleč od ovire.

Za hrbtom se je na obronku oglasila strojnica nemške patrulje. Svetle krogle so sikale prek glav in jezljivo kopale v zemljo. Strah jo je ohromil in zmedel, da ni vedela, kaj bi počela. Ranila si je roko do krvi, ogrebla se je po nogah. „Leži naprej!“ je zavpil Blisk tik za njo. Tedaj se je v smeri, od koder je regljala strojnica, z gromkim pokom razletela ročna granata in za njo še ena. Vrgel ju je kurir. Votel pok eksplozije je zaustavil Nemce. Medtem sta Ana in Blisk prilezla iz žice. Pred njima se je razprostirala goljava brez kritja, za njo pa se je vil gozd. Blisk jo je zgrabil za roko in jo povlekel za seboj med drevje. Strojnica je še vedno jezno sekala. Svetleči izstrelki so se odbijali v vejah in brenčali kot razdražene ose. Tekla sta, kar so jima dale noge, dokler nista utonila v gozdu. Obstala sta šele, ko se je svet prevesil, in se oddahnila. Streljanje je utihnilo. V nenadno tišino se je z drevja usipalo listje in šele stelo v spiralastih krogih. Z neba je lila mesečina.

„Izgubila sva se. Kdove kje so?“ je dejal zaskrbljeno Blisk in poslušal v noč. Nič se ni zganilo. Ana je, še vedno vsa preplašena, vdano prikimala in mu sledila, ko je krenil naprej. Vodil jo je za roko. Šla sta dalje z gozd, včasih postala in poslušala, toda kurirja in onih dveh ni bilo nikjer. „Morava jih priklicati!“ Dobro, da smo se zmenili za znake.“ Naslonil se je na drevo in vlatnil pištalo za pas. Stisnil je skupaj dlani in jih prislonil k ustom. Potem je zaskovikal kot sova. Zategel uho — uho — uho se je razlegal po gozdu. Nista čakala dolgo, ko se je oglasila sova desno od njiju. Obrnila sta se za glasom. Ko se je Blisk znova oglasil,

se je sova odzvala že bliže. Pod nogami je šumelo listje. Šla sta skozi gozd kar po občutku in spet zaskovikala. Slišala sta, da nekdo lomasti med drevjem in zagledala sta ga, kako se je skril za deblo.

„Kdo je,“ je siknil glas.

„Krokar!“ je odgovoril Blisk.

„Kranj,“ mu je dejal kurir in se napotil k njima. „Da sta le vidva. Je hudič, saj zna tudi švaba zaskovikati.“

„Vse je v redu.“ je dejal Blisk.

Kurir pa se je jezil, ker je to noč že drugič padel v zasedo, in je bil mnenja, da bodo še tretjič, preden bo jutro. Klel je lepe jesenske noči, v katerih tiče Nemci in beli nenehno v zasedah. Peter in Sokol sta čakala na kolovozu. „Lep, dober večer,“ se je nasmehnil Peter, „ali ne, Ana?“

„Pa je šele dobro jutro,“ je dejal kurir, star partizan, samovšečno pred novinci, z občutkom, ko da so se iz pemic napotili naravnost v partizane.

V gosjem redu so krenili po kolovozu proti gozdovom. Prve ure sproščeno in z užitkom po poteh, po stezah, navkreber, navzdol in spet navkreber. Šli so mimo vasi, kjer so hiše spale v senci sadnega drevja in so jih psi naznanjali z utrujenim, naveličanim lajajem. Spustili so se v neko dolino, kjer je šumela voda, nato pa so morali čez most pod vasjo. Kurir jih je pustil, da so polegali v travo, sam pa je šel pogledat na most. Zasede ni bilo. Šli so čezenj, nato pa ob robu vasi zopet strmo v hribe. Ana, ki ni bila vajena hoje, je postala utrujena. Občutek začetnih težav je dramil slutnjo, da se bližajo hudi dnevi.

Prišli so do gozdne jase, kjer je na obronku dremal senik. Kurir je odprl vrata in jim predlagal, da se vležejo in počijejo, ker jih bo od tod dalje vodil drug kurir. Bili so na ozemlju, ki so ga kontrolirali beli. Zato je bilo nujno, da še pred svitom izginejo. Povedal jim je, da so beli zaradi izdaje domačinov v zadnjih dneh ubili nekaj kurirjev.

Zlezli so na seno in utrujeni legli. Sokol se je javil za stražo in Blisk mu je posodil orožje.

„Ali si videl hudiča, kako nas je gonil? Gre kakor pes po sledi. Tako hitro, kot bi nesel poročilo o nemški predaji v glavni štabi!“ se je hudoval Peter.

Blisk se je nasmejal: „V resnici pa se mu je mudilo le v svojo karavlo. Gotovo nas je pustil najmanj pol ure od nje. To je konspiracija. Lahko je med nami nemški ali beli vo-hun, ki jim pripelje Švabe za vrat, da jih polove kot zajce.“

Ana je bila vesela, da je bilo temno. Bliskova pripomba jo je zadela v živo. Gotovo bo vse drugače, kot si je Wolf zamišljal. Bila pa je tako utrujena, da so se ji oči same zaprle in so besede fantov ki so se menili med seboj, prihajale kakor daljni odmevi. Blisk ji je ponudil klobaso.

„Že spim. Trudna sem in prav nič lačna.“

Zdela se ji je, da je komaj zaprla oči, ko jo je Peter predramil, čeprav je spala celo uro. „Gremo naprej!“

Vstala je. Noge so jo bolele in nobene volje ni imela, da bi nadaljevala pot. Najraje bi spala. Noč je bila temna in mesec se je zgubil za hribi. Šli so proti zahodu. Za njimi pa je na vzhodu bledele nebo. Umikali so se postojankam in izgubljali mnogo časa z ovinki. Kurirju, ki je bil spočit, se je mudilo. Priganjal jih je in jih strašil z belimi. Počivali so redko, le po nekaj minut.

„Kod blodimo?“ je vprašala Ana. „Imam občutek, da se vrtimo v krog.“

Blisk je, naslonjen k drevesu, zastiral z roko gorečo cigareto in ji pojasnil: „Skozi Dolomite gremo proti hribom na nekdanji jugoslovansko-italijanski meji.“

Kurir jim je pravil, da je dan za dnem slabše. Duhovniki in beli agitatorji so zvalili mnogo ljudi k domobran-cem. Bele postojanke rastejo kot gobe po dežju.

„Kako dolgo bomo še hodili, da bomo spali?“ se je zanimala Ana.

PREŽIHOV VORANC:

Tri pisanke

Moji starši so bili botri neki siroti, ki je živela s svojo materjo v bajti pod goro. Ko se je bližala velika noč in čas pisanek, se je v hiši veliko govorilo o tem, kako pisanko naj ta sirota dobi. K pisanki spada seveda šartelj in pobarvano jajce. Ti dve stvari sta bili že vnaprej jasni in tu sta se oče in mati še kvečjemu posvetovala, kako velik naj bo šartelj za tisto siroto pod goro.

In čudna stvar: mati, ki je bila iz bogate hiše doma, ni hotela dati prevelikega šartelja, ampak čisto majhnega, oče pa, ki je bil siromak, je bil zato, da se da čim večji šartelj, da se bosta sirota in njena mati vsaj enkrat pošteno najedli. Oče je bil zato, da mora biti šartelj z rozinami napolnjen, toda mati je bila proti rozinasti potici in je mislila, da zadostuje, ako je šartelj napolnjen z orehi.

To pa še ni bilo vse, šega je bila tudi, da se k pisanki da tudi nekaj denarja. In zdaj je bilo ravno narobe. Medtem ko je pri potici bila mati skopušja od očeta, je bil oče trši, ko je šlo za denar.

Mati je menila, da bi lahko vtaknila v šartelj eno krono.

„Kako krono!“ je vpil oče ves razburjen. „Za rajniš moram jaz celi dan tesati les. Krona je preveč. Mi smo siromaki, mi se že ne moremo bahati. Še bogatini vsi ne dajejo kron. Jaz sem dobil zeks, pa je bil moj boter bogataš, jaz sem pa kajžar. Dva zeksa daj zraven, je čisto dovolj.“

„Dva zeksa pa že ne dam,“ je ugovarjala mati, „nas bo vendar sram. Tako ubogi pa spet nismo pri hiši. Nekaj mora biti tudi za otroško veselje. Poglej, kako se naš veseli, če kaj dobi.“

In tako se je nazadnje zgodilo, da sta prišla v šartelj dva zeksa.

Edino za jajce se ni bilo treba prepirati, ali naj bo rdeče ali pa nepobarvano.

Pri nas je taka šega, da se pisanke raznašajo na velikonočni ponedeljek. Takrat so vsi polni pričakovanja. Pisanka je pomenila za otroka veliko reč, za siromašnega pa še posebej. Pri vsaki hiši so bile seveda potice v hiši, boljše ali slabše, toda otroku je ljubša tuja stvar, čeprav slabša. Zato smo se velikonočnega ponedeljka vsi otroci tako srčno veselili.

V ponedeljek popoldne mi je mati povezala v culo šartelj z lepo rdečo pisanko. Vrh šartelja sta tičala dva zeksa.

„Lepo nosi, da ne boš izgubil denarja,“ mi je še zabičevala pred odhodom.

Podal sem se na pot proti bajti pod goro. Treba je bilo hoditi več kot eno uro do tja. Zadelj revne pisanke me je bilo sram nositi.

Sredi potoja je bilo veliko razpotje, kjer je pet različnih poti šlo križem na vse strani. To razpotje ni bilo predobro zapisano v otroških srcih daleč naokoli. Stari ljudje so govorili, da

na tem razpotju včasih straši. Stisnjenega srca sem se bližal temu razpotju in sem bil zelo vesel, ko sem ravno tu srečal drugega dečka, mojega sošolca, ki mi je tudi s pisankami prišel naproti. Tudi ta fant je nekam tesno stiskal culo k sebi. Ko pa sva se pogledala, je bilo najine tesnobe takoj konec.

Postala sva celo razposajena. Jaz sem pri tem čisto pozabil, da ima moj šartelj le dva zeksa...

Nisva še dolgo sedela, ko se je zabliskala na jasi postava mlade deklice, ki je prišla s culo v rokah. Meni je ob pogledu nanjo zastala kri v žilah. To je bila hčerka mojega botra in je gotovo bila s pisanko zame namenjena k nam. Cula v njenih rokah je bila zelo velika. Ko je naju zagledala, je povesila oči, ko da bi jo postalo sram. Potem se je napravila, ko da me ne pozna, in je hotela mimo naju dalje.

Jaz se nisem upal reči, toda moj tovariš jo je ustavil.

„Pojdi sem in se usedi k nam. Ali nosiš pisanko? Zdaj smo trije taki. Ali ni to lepo?“

„K vam grem,“ je reklo dekle srmežljivo in pogledalo name. Položila je culo k najinima dvema.

„Potem bomo pa kar jedli,“ je dejal fant, ki je bil z menoj in se smejal, „saj je to tvoja pisanka.“

„Tega pa ne,“ je reklo dekle in hotelo zopet pobrati svojo culo. „Jaz moram oddati celo pisanko.“

Meni se je njena odločnost in natančnost zelo dopadla. Nekaj časa smo sedeli vsi trije čisto tiho in se greti na soncu, ki je bilo ob tem času zelo prijetno, potem smo se počasi odtajali in se začeli smejati drug drugemu...

Znena da je deček predlagal: „Poglejmo, kako so pisanke.“

Mene je njegov predlog spravil v slabo voljo, ker sem že prej opazil, da je moja culo najmanjša in da nosim torej najmanjšo pisanko. Kakor sem se veselil svoje pisanke, ki jo je nosila deklica, tako sem se tudi sramoval naše revščine.

Tudi dekle je reklo, polno neke razposajene radovednosti: „Pa pogledajmo!“

Ker sta bila oba za to in posebno še, ker je bilo dekletu za to, si nisem upal ugovarjati.

Najprej je dekle razvezalo svojo culo. Kako bogastvo je bilo to. Velik, rumen in lepo pečen šartelj, iz katerega so gledale črne, mehke rozine, se je zasvetil pred menoj. Vrh šartelja je tičal velik, svetel rajniš, ki je bil iz samega srebra. Jajce, ki je bilo zraven, je bilo tako nežno pobarvano, ko da bi kdo v njega dihnul rahle rdeče barve.

Da, moj boter je bil bogat kmet in se je pri pisankah vedno tako izkazoval. Videl sem, da je moj tovariš ves zelen od zavisti. Posebno sem gledal na tako lepo pisanko in pri tem

pozabil na svojo culo. Dekle se je razkošno smejalo. Potem je spet povežalo culo in začelo odvezovati culo mojega tovariša.

Tudi ta pisanka ni bila preskopa. Šartelj je bil res malo manjši od dekličinega, tudi manj rozin je gledalo iz testa, toda pogača je bila lepa bela in skoraj razkošna in rumena. Vrh šartelja je tičala svetla krona. Pisanka je bila pobarvana z lepimi pisanimi rožami.

Ko je dekle tudi to culo zavezalo, je prišla vrsta na mojo culo. Meni je postalo vroče in na tihem sem obžaloval, da sem se sploh dal zapeljati k temu počitku na razpotju. Toda dekličje roke so razgrnile haderco moje cule.

Pred mojimi očmi se je zabliskal majhen, krmežljiv šartelček, ki ga je moja mati še malo prej tako skrbno zavezovala v culo. Imel je črnkasto premočno pečeno skorjo in bil je slabo shajan in mnogo prenizek. Ona dva šartelja sta bila še enkrat višja od mojega. Tudi iz njega niso kukale rozinaste oči. Ali kar je bilo najhujše, na vrhu se ni svetil velik, lep denar, ampak sta tičala tam le dva siromašna zeksa. Nato je dekle vzelo v svojo drobno roko pisanko, ki je bila oblita s težko čno-rdečo barvo.

Dekle je menda začutilo mojo zadrego, zato je naglo začelo povežovati culo in ni reklo ničesar. Le deček je dejal:

„Komaj dva zeksa sta notri.“

„Komaj dva zeksa,“ sem zašepetal jaz, ves vroč od ponižanja. „To je pa zato, ker smo mi revni...“

Ko smo še nekaj časa sedeli na vresju, sem naenkrat zaprosil dekle: „Daj mi rajniš.“

„Ne smem ga dati. Biti mora v šarteljnu, ki ga prinesem k vam,“ mi je odgovorilo dekle.

„Daj mi rajniš, saj je moja pisanka, doma ne bodo nič rekli,“ sem prosil dalje.

„Zakaj pa?“ je tedaj vprašalo dekle z iznenadenimi očmi.

„Zato, ker bi ga rad imel. Je tako lep in svetel,“ sem jo skoraj prosil.

„Tu ga imaš,“ je reklo dekle, izdrla denar iz potice in mi ga dala. „Samo doma bom povedala, da si ga že med potjo vzel,“ se je dekle še opravičevalo.

Zagrabil sem denar in ga s pestjo vred stisnil v žep.

Nato smo šli vsak svojo pot; dekle je šlo proti nam, deček svojo pot, jaz pa sem jo mahnil proti gori.

Ko sem bil sam sredi gozda in sem se prepiral, da me nihče ne opazuje, sem pokleknil pred culo, pomaknil haderco na stran, da se je prikazal šartelj, pobral iz njega tista dva zeksa, v šartelj pa porinil tisti svetli rajniš, ki mi ga je na jasi dala deklica.

Pri srcu mi je postalo lažje, ko sem to opravil. Nisem napravil ničesar slabega s tem, saj je bil rajniš moja pisanka in sem s svojim denarjem popravil sramoto in revščino naše hiše...

Tudi na to nisem mislil, da bo tisti rajniš, na katerega smo doma že celo leto računali, sedaj manjkal in da mogoče ne bom dobil klobuka ali pa čevljev.

Takrat smo bili otroci, ki smo imeli sonce v očeh.

Medved in srnjak

Po hosti lomasti medved, in ker mu že precej kruli po želodcu, si misli, kako bi prišel do mastne pečenke.

Nedaleč od njega stoji srnjak, ki utrujen in ves osupel opazuje okolico. Medved ga zagleda in mu reče: „No, ti skakači! Kako pa prideš ti v moj revir!“

Srnjak mu mirno odgovori: „Mi ne poznamo revirjev.“ In ga motri.

Medved: „Kako pa lot!“

Srnjak: „Mi poznamo samo gozdove in planote, kamor moremo ube-

žati pred lovci. Ali se tebi ne godi enako!“

Medved pravi: „Da, da, imaš prav.“ Pri tem ima zvit misel v glavi: „No, ker se nama tako godi na svetu, bi se midva lahko pobratila.“

Srnjak mu zopet mirno odgovori: „Kako naj se midva pobrativa, ko niti v četrem kolenu nisva v sorodstvu!“

„Prav lahko,“ pravi nato medved, „no, s poljubom in objemom se bova pobratila.“

Srnjak mu čisto mirno odgovori: „Dragi kožu-

har, jaz pa nisem za to, da bi moje meso trohnelo pod tvojim kožuhom in ti glej in pazi, da te ne zadene usoda!“ In jo pobriše.

Medved zabrunda:

„Mrcinal!“ in jo hoče udariti za njim. V tem hipu počí strel in medved se zgrudi kot je dolg in širok na zemljo. Preden pogine, žalostno misli in zastoka: „Kar je bilo namenjeno srnjaku, je zadelo mene.“ In res je tako.

Tako je torej: Kdor drugemu jamo koplje, sam vanjo pade.

Tone Svetina: BOG VOJNE

kaj rodov s svojim potom napajalo zemljo in krčilo gozd, kraljevala samotna in tiha nad dolino. Nad hišo je pople-

saval dim. Zavili so na dvorišče. Iz hleva je prišla ženica z golido svežega mleka v rokah. Zagledala jih je in jih počakala.

„Dobro jutro, mama!“ jo je pozdravil kurir in za njim tudi drugi. „Ravno prav, da ste namolžli. Spet nekaj žejnih in lačnih vodim s seboj.“ Pozdravljeni, tovariši,“ je dejala ženica in jih radovedno ogledovala. „Tilen je navadno zgođen! Včasih me spravi iz postelje, danes pa sle kar pozni.“

Stopili so v hišo. Kurir jih je peljal v veliko kmečko hišo in posedli so okoli mize. Mati je kmalu prinesla na mizo skledo kadečih še žgancev in skledo toplega mleka.

Domača hčerka pa jim je razdelila žlice. Medtem ko so jedli in se šalili, je oče pridrsal iz kamre.

„Pozdravljeni! Ravno prav, da si prišel, Tilen!“ je nagovoril kurirja in si natlačil pipo. „Sinoči sem se vrnil iz doline. Precej Nemcev se je pripeljalo s kamioni in beli so oživali. Pod Kalno vodo so me ustavili. Cene je z njimi. Tisti, ki je bil včasih pri vas in se je tudi pri nas kdaj najedel. Obljubili so mi, da nas bodo prišli obiskat in da bodo požgali kurirska gnezda — domačije, kakor je naša.“

„Ne bojte se!“ ga je tolažil kurir. „Kamor gredo, plašijo ljudi. Požigati pa si ne upajo, ker lahko tudi mi njim požgemo. Dobro vemo za njihove hiše in za njihove pomagače.“

Ko so pojedli, jih je mati peljala na seno in jim dejala, naj zaspe brez skrbi, ker bodo otroci stražili.

Pospali so kot pobiti in se prebudili šele popoldne, ko jih je mati prišla buditi za kosilo. V mraku so se poslovili. Pot jih je vodila naprej po skrivnih kurirskih stezah. Hodili so, molčali in le poredko počivali. Ob mostovih pa so neskončno dolgo čakali. Proti jutru so se naspali na nekem seniku.

Sonce je prijadrlo v zenit, ko so prišli v vas, visoko v hribih. Ustavili so se pri prvi hiši tik nad zaseikom. Pred vrati je stal stražar; iz izbe so prihajali zvoki harmonike in razigrani glasovi.

„Ana, poslušaj!“ je dejal Blisk. „Partizanske pesmi! Tu je svoboda! Tu lahko poješ in vpiješ! Tu se bomo pošteno spočili in se prespali.“

Hvaležno se mu je nasmehnila. To jutro so srečali že več skupin partizanov, kurirje, obveščevalce in bojne patrulje. Bližali so se osvobojenemu ozemlju. Vihrajoči glasovi iz mladih grl so prihajali vanjo kot nepovabljen veter na polje. Stopili so v izbo, polno oboroženih mož in fantov.

Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA —

„Čez uro in pol bomo pri našem človeku, kjer bomo prespali dan,“ je pojasnil kurir.

„Ne zaupaj kurirjem, kar se tiče podatkov o hoji! Spoznali boste kurirske ure. Brat mi je pravil o tem. To ni čas za običajne zemljane. Pravijo, da je ena kurirska ura za naše tri ali štiri.“

„Ne šali se, Blisk,“ je dejala Ana. „Kar ulegla se bom in zaspala.“ Noge so jo bolele in roke so ji brezvoljno visele ob telesu.

Blisk in Peter sta jo spodbujala: „Ana, to je začetek. Človek zdrži in prenese toliko, da sam niti ne sluti. Samo premagati je treba utrujenost. Ne bi rad belim že prvi dan prodal svoje rdeče kože,“ se je norčeval Blisk in Peter mu je potrdil.

Zagrizli so se v strmo pobočje visokega hriba, ki je bil podoben konjskemu hrbtu. Opletala je za njimi, kot bi bila pijana in dremala stoje. Toda šla je. Čez dve uri so bili pod vrhom.

Modrino neba je preplavila luč vzhajajočega sonca in pršča svetloba med drevjem je pregnala iz njih zaspanost. Ustavili so se na golem hribu, kjer je steza vodila čez sedlo, in se razgledali nazaj po poti, od koder so prišli. Jeziki meglenega morja so se slezali v doline. Dolomitski vrhovi so se kot neznano otočje, ki ga obliva voda, prikazovali iz nje v svežih, pastelnih jesenskih barvah.

„Kako čudovito je to!“ je vzkliknila Ana z otroškim veseljem nad nenavadno lepoto, ki ji je božala dušo in ji vrnila moči.

Usedli so se in počivali. Blisk in kurir sta si prizadevala, da sta ji razložila, kje so, ker se ni znašla v neznani hribovju.

Šli so dalje. Bližali so se samotni gorski kmetiji. Zajedena v strmo gozdno pobočje je domačija, kjer je že ne-

Bodimo dobri sosede

Ko dobimo nove sosedo, nikar ne pričakujemo, da bomo takoj najboljši prijatelji. Tako prijateljstvo ni kaj prida. Bodimo do njih vljudni in prijazni, obzirni in pripravljeni v sili priskočiti na pomoč. Ne nadlegujemo jih z malenkostmi, ne sposojamo si od njih žlice olja, pesti soli, skodelice moka ali petih risalnih žebličkov. Vse to je treba pravočasno kupiti v najbližnji trgovini.

Za zblizanje med sosedo bi prav gotovo dovolj priljubljenosti. Najprej jih dobro spoznajmo! Prav gotovo so v marsičem drugačni od nas, ampak to še ne pomeni, da so slabi. Tudi v lastni družini nismo vsi enaki. Če imamo za sosedo mlad vesel zakonski par brez otrok in s kopico mladih prijateljev, prav gotovo ne bo zamere, če ne bomo hodili „s kurami spat“ in če se bomo tudi mi kdaj povsedevali s svojimi znanci tudi do nekoliko kasnejše ure. Starejšega sosedo z bolno ženo pa prav gotovo ne bomo razveselili, če mu bomo okoli polnoči skozi tanke stene vsiljevali hrupno glasbo.

Posebno obzirni in previdni moramo biti, če stanujemo v hiši, kjer je zvočna izolacija sten slaba. V takem primeru poskusimo urediti svoje domače življenje tako, da bo ostalo med zidovi našega stanovanja. Z nekaj dobre volje in razumevanja je mogoče to mimogrede doseči.

Če se zgodi, da sosedom iz kakršnegakoli vzroka nismo všeč, potem se potrudimo, da iz tega ne nastanejo še večja nasprotja. Poskusimo nesporazume zgladiti na pameten način, morda z majhno uslugo ali prijaznostjo. S sovršnimi odnosi ničesar ne pridobimo — ne mi in ne ljudje, s katerimi živimo v sosedstvu. Z malo dobre volje pa prav gotovo lahko ustvarimo sožitje, ki je — če že ne prijetno — pa vsaj znošno. Zavedati se moramo, da so dobri odnosi z okolico vredni prav toliko ali pa še več kot lepo urejeno stanovanje. Ustvarimo pa jih lahko s precej manj truda.

Tudi vaše noge želijo počitka

- Slaba obutev škoduje nogam bolj, kot si mislimo. Ne nosite nikoli premajhnih ali pretesnih čevljev, to vodi k deformaciji.
- Večkrat menjajte čevlje in višino pet. Morda je naklonjena nižjim širokim petam, ki so tudi za počutje vaših nog najbolj priporočljive.
- Če imate vsaj dva para različnih čevljev, jih menjajte in ne nosite vsak dan istih, tudi čevlji se morajo prezračiti.
- Kot gospodinja ne hodite ves dan v ponošenih natikačih ali copatah. Noga nima prave opore in se zvrta.
- Če imate bolečine v nogah, pojdite k ortopedu. Tudi pri stalnih bolečinah v križu pomislite na to, da lahko izvirajo od nog.
- Večkrat hodite bos! Vendar ne po cementu ali kamnu, ki vodi k prehladu. Najboljše je hoja po rosnih travah, mehkih gozdnih tleh, pesku ali po preprogi.
- Vaš obraz imate negovan, vaša postava je mladostna, vendar vas težka hoja dela starejšo ali vaša leta takoj izda. Večkrat se prepričajte in mislite na vašo hojo.
- Za trudne, otekle noge je izmenična kopel pravi balzam, vležite se za pol ure in podložite noge visoko.

DOBER ZGLED S ŠVEDSKE:

Pomagajo naj vsi

Skoraj polovica vseh zaposlenih žena na Švedskem v starosti med 25. in 50. letom je poročenih in imajo otroke mlajše od 18 let. Iz leta v leto se večja števila poročenih žena, ki se, ko njihovi otroci odrastejo, spet posvetijo svojemu poklicu.

Kako švedske žene opravljajo dva poklica: tistega v službi in domačega?

Gospodinske pomočnice so drage. Vrh tega jih tudi ni dovolj. Švedska dekleta raje delajo v tovarnah, pisarnah in trgovinah. Dela je povsod dosti in vsi poklici imajo za švedsko dekle odprta vrata. Iz drugih evropskih

skih dežel: Italije, Zahodne Nemčije, Avstrije, Švice in Španije prihajajo semkaj dekleta, ki se sprva zaposle kot gospodinske pomočnice, toda čez leto dni so že v tovarnah in prodajalnah.

Torej morajo švedski ženi pomagati njeni otroci — in njen mož! Šolski pouk se pričinja vsak dan ob osmih, tovarne pa pol ure pozneje. Le v poletnih mesecih prično tovarne delati že ob sedmih, da bi imeli ljudje popoldne na voljo več sonca in zraka. Pisarne in trgovine se odpirajo ob devetih. Takšen delovni čas omogoča ženi, da spremi otroke v šolo in jim postreže z dobrim zajtrkom.

Otroci kosijo opoldne v šoli. Možje nikoli ne hodijo opoldne domov, ker jedo v tovarniški kantini ali pa zaužijejo malico, ki si jo prinesejo od doma. Poglavitni dnevni obrok je na Švedskem ob šestih popoldne, na vasi pa že ob petih.

Trgovine ponujajo na Švedskem veliko izbiro zmrznjene in napol pripravljene hrane za hitro pripravo večerje. Stanovanje si Švedinja uredi kar najbolj praktično; da ima čimmanj dela s pospravljanjem. Omar tako rekoč sploh ni: vse so vgrajene. Pohištvo je preprosto, tla pa so iz materialov, ki se dajo hitro čistiti.

Švedske gospodinjice so ponosne na svoje preproste, a prijetne domove, nočejo pa biti sužnje čiščenja. In prav imajo.

Poleg tega jih industrija, trgovina in komunne redno obveščajo o priročnikih in brošurah s področja otroškega varstva, otroških igrišč (kjer so otroci pod nadzorstvom!), o tem, kam je treba stopiti po negovalko, če otrok zboli, mati pa mora v službo — in podobno. Večino nakupov opravi švedska gospodinja mimogrede: v trgovini samo naroči, potem pa ji naročeno blago dostavijo na dom. Tudi to je varčevanje s časom.

Švedski tisk, radio in televizija prihajajo vsak dan v vse švedske domove s svojimi navodili in nasveti. Tako zvedo gospodinjice, kako se najhitreje in najlažje čisti pohištvo, tla, kako je treba voditi družinski proračun in podobno.

Toda vse to bi bilo le še premalo, če Švedinji ne bi vsak dan pomagal njen mož. Predvsem je za Švedsko povsem naravno, da mladi možje pomagajo ženam pri umivanju, kopanju in oblačenju otrok in pri vseh gospodinskih delih. Tudi takrat, ko je žena samo gospodinja. Geslo švedskih ljudi je: „Pomagajo naj vsi!“ Sicer je res, da nosi najbolj odgovorno breme tudi na Švedskem žena, a zanjo je veliko zadoščanje, da ji mož nesebično pomaga po svojih najboljših močeh.

Poskusite!

KOLAČ ZA DUCAT OSEB

1/2 kilograma moka, 1 skodelica mlačnega mleka, za debel oreh kvasa, 375 gramov presnega masla, 125 gramov rozin, 125 gramov sladkorja v prahu, 1 limona, sol, 3 jajca.

Presejano moko stresite v veliko skledo. V sredi naredite jamico in vlijte vanjo pol skodelice mlačnega mleka s soljo in raztopljenim kvasom. Premesajte, da dobite mehko kroglico in pustite počivat dve uri. V ponvi raztopite maslo, ne da bi zavrelo. Rozine, ki so se že prej namakale, raztresite po moki. Povrh potresite še sladkor in naribane limonove olupke. Jajca raztepote in pomešajte s preostlim mlekom. Dodajte jih k testu, mešajte in počasi prilivajte raztopljeno maslo. Stopajte tako dolgo, da bo testa prav lahko in se bo rado ločilo od kuhališča. Naj ne bo pregosto. Kolačnik pomešajte z maslom. Vlijte testo vanj. Testa naj ga napolni samo do treh četrtin. Do vrha se bo povzpelo, medtem ko ga boste dali za dobro uro na toplem vzhajati. Pecite pri srednji toploti približno eno uro. Če se kolač po vrhu prehitro obarva, ga med peko pokrijte s kosom papirja. Ko menite, da je pečen, ga prebodite z nožem. Če ostane rezilo suho, ga lahko ponudite.

KAVNI KOLAČ ZA 8 OSEB

25 dekagramov presnega masla, 20 dekagramov sladkorja v prahu, šilce močne kave (Nescafe), 35 dekagramov otroških piškotov.

Maslo obdelavajte s kuhališčem toliko časa, da se spremeni v gladko kremo, a tega ne delajte na ognju. Nato med mešanjem dodajte sladkor in prav pomaloma še ohlajeno kavo. Poskusite in dodajte kavo, če se vam krema ne zdi dovolj močna. Stene in dno okroglega pekača za kolače obložite z otroškimi piškoti (kjer je potrebno, jih prelomite), polijte s kremo, prekrijte z novo plastjo piškotov, spet polijte, prekrijte in tako dalje do vrha pekača. Poslednja plast mora biti iz piškotov. Potem pa s pekačem v hladilnik; če ga nimate, pa počakajte na „ugodno“ vreme z nizko temperaturo, ko vam bo kolač zmrazil kar na oknu! Na hladu se mora torej lepo strditi, da ga lahko prevrnete na krožnik. Oblijte ga s kavno kremo.

Krožnik ali skodelica?

Na globokih krožnikih ponudimo lahko vse vrste juh, služijo nam tudi za dolgo vrsto pisanih enolončnic. Prav nerodno oziroma nemogoče bi bilo servirati v skodelici kurjo obarbo, ričetovo juho s prekajenim rebrcem ali grahovo juho s polovico hrenovke.

Po trgovinah najdemo jedilne komplete, kjer globoke krožnike nadomeščajo lične skledice. Take skledice ne služijo samo za nalivanje juh, vanje lahko denemo solate, slane in sladke, primerne so za pudinge in kreme, v njih kisamo poleti mleko, porabimo jih lahko v najrazličnejše namene.

V skodelice sodijo le čiste ali redko zakuhanne juhe: goveje, zelenjavne in ribje. Juhe v skodelicah bomo ponudili ob izjemnih priložnostih: ob slavnostih ali če imamo zahtevnejše goste. Prav bodo prišle v gospodinjstvih, kjer nimajo južnika, da bi ga postavili na mizo in bi si gosti sami zajemali juho. Pa še majhna prednost skodelic pred krožniki. Na pladenj jih lahko postavimo precej, nalijemo vanje juho v kuhinji in postrežba gre hitreje od rok. Poleg tega je tudi manj nevarnosti, da se juha pri prenašanju preljuje, kar se često dogodi pri krožnikih. Juha v skodelicah ostane dalj časa topla, ker je površina manjša kot pri krožniku. Skodelice pa ne smejo biti pri vrhu zožene, ker bi nam onemogočale zajemanje. Skodelice za juho nikoli ne postavljamo samih na mizo, ampak zmeraj podstavimo podnje večji plitvi krožnik, da obvarujemo pogrnjek in prti ali tudi obleko.

M. P.

Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA —

Sedeli so po mizi, po klopih, okoli peči, bili so v veži in v kuhinji.

„Zdravo tovarišija!“ je zavpil mlad fant, ki je žarel v obraz. „Od kod? In kam?“

„Iz Ljubljane v brigado,“ je dejal Blisk.

„A, to so ljubljanske srjace!“ se je nekdo hitro vtaknil v pogovor. „Naredite prostor za Ljubljančane, fantje! Utrujeni so in žejni!“ Posedli so, domača hči pa jim je prinesla vedro sladkega sadjevca, iz katerega so kar s korcem zajemali.

„Pesem, pesem! Zagodi, Francelj,“ je vpil visok fant, ki jih je sprejel.

Ana je prisluhnila znanemu napevu priljubljene nemške popevke v novi izvedbi in z novim besedilom:

„Gori na Gorenjskem strojnica pojo,
švabskemu soldatu pri srcu je hudo.
Ne boš več jedel kruh maslen,
na grob dobil boš križ lesen,
adjé, Lili Marlen, adjé, Lili Marlen.“

Zvedavo se je razgledovala po mladostnih obrazih, titovkah na glavah, orožju in raznovrstnih oblačilih. Vse je bilo tako novo in čudno. Drugače si je predstavljala partizane.

„Ana, to so Gorenjci. Ali so ti všeč?“ jo je vprašal Blisk, ko sta prisledla k skupini, ki je pela v kotu.

„Seveda, vse mi je všeč. Samo utrjena sem še vedno!“ je dejala.

„Ne misli na to! Jutri bomo v brigadi.“

Blisk je zavriskal in zapel z njimi.

Zunaj se je ustavila bojna patrolja z dvema strojnica-ma. Nekdo je zavpil: „To so fantje iz Gradnikove brigade!“

Vse se je prerivalo k vratom.

„Povabite jih notri na mošt!“

Patrolja ni hotela v hišo. Obstali so zunaj in se nacejali s sadjevcem. Tisti, ki je odšel ven k patrolji, pa se je vrnil s kislim obrazom:

„Tišina, tovarišija! Pravijo, da je prišlo v dolino več kamionov Nemcev in da je nekaj kolon že krenilo v hribe.“ Nekateri so se zdrznili in se zresnili. Nekdo se je znašel in zapel: „Kaj nam pa morejo...“ Nekaj jih je pritegnilo za njim, toda pesem ni zvenela tako prešerno in od srca kakor prejšnja.

Ko je patrolja odšla, je prisopihal majhen človek, gibek in uren, oborožen z nemško avtomatsko pištolo in z bombami za pasom.

„Zdravo Svoboda!“ so zavpili nekateri, ko je vstopil. „Brigadni obveščevalec,“ je pojasnil Blisku nekdo od kurirjev.

Tisti, ki so ga poznali, so se stisnili okoli njega in neusmiljeno vrtali vanj, kaj je z Nemci. Odganjal jih je z roko in se prerinil k vedru z moštom. Ko se je odžejal, se je postavil na sredo izbe in se pomembno vzravnal, da bi bil večji.

„Tišina! Pustite ga, da bo govoril!“

Obveščevalec je napravil zaskrbljen obraz in zamahnil z roko: „Tovariši, Nemci gredo!“

„Kam pa gredo?“ mu je nekdo vpadel v besedo.

Obveščevalec se je razjezil: „Po tebe gredo. Ti grinta zelena! Da ti operejo hlače in balzamirajo tvojo ušivo riti!“

„Ta nas vleče,“ se je spet oglasilo iz gruče. „Misli, da se bomo ob besedi švaba podelali v hlače. Kar gredo naj!“

„Tepec, utihni! Ni mi do šale. In tudi tebi kmalu ne bo. Dal te bom razorožiti, pa bo!“ se je razhudil obveščevalec in začel osorno in rezko ukazovati. „Poslušali boste moje povelje vsi, brez izjem! Pospravite svoje stvari, vsi iz

hiše ven in zberite se zadržaj za gospodarskim poslopjem! Povem vam še enkrat: Nemci so blizu in mnogo jih je.“

Besede so delovale. Pri vratih je nastala gneča, nekateri so se ozirali skozi okna, drugi so mrzlično zavezovali nahrbtnike. Ana, Peter in Blisk so bili še v veži, ko je nedaleč pod vasjo zarežgela strojnica. V gruči na pol oboroženih ljudi pa je zavladal nemir. Nekje ob boku je jeknilo več strelav.

„Obkoljuje nas,“ je bleknil neki novinec, ki je pritekel od skednja, kjer je dremal na vozu.

„Usekaj ga za ušesa, panikarja!“ je zavpil obveščevalec kurirju, ki je urejal transport za odhod.

Po travnatem robu so proti vasi tekli trije dečki, stari ne dosti več kot deset let. Vsi so se komaj ustavili in poročali obveščevalcu, da so zagledali Nemce, ki se bližajo vasi po grapi za hrbtom. Kolona se je potegnila v gozd za vasjo. Vodil jih je obveščevalec. Bili so slabo oboroženi in ni bilo misliti, da bi počakali Nemce. Nizke megle so lezle iz doline in zagrinjale hribe. Veter je lizal razgrete obraze. Umikali so se naglo, vendar previdno in negotovo. Za obronki zamegljenih hribov so bobneli topovi. V dobri uri so se dvakrat umaknili nemškim kolonom, ko se je slednjič predhodnica znašla v ognju. Porjavela praprot je oživila. Prednji so polegali, streljali in zadrževali Nemce, da jih niso obkolili. Zadnji del kolone, v kateri je bila Ana in drugi neoboroženi, pa se je obrnil in se naglo umikal. Streljanje je prihajalo tudi iz smeri, od koder so prišli. Zmedeno so obstali in se pritiskali k drevju, nekateri pa so polegali v praprot in čakali kakor trop ovac. Kmalu je pritekel skozi praprot obveščevalec. Gibal se je kakor podlasica.

„Držite se skupaj in hitro za mano!“

(Se nadaljuje)

Življenje poje...

Gornje obzidje taborišča Ravensbrück. Zopet pomlad in sonce. Interniranke sede druga poleg druge. Molče. Mislijo na dom, na svojce. Nekje daleč votlo bobnijo topovi.

Spogledajo se. V srcih se prižge drobno upanje.

„To prihaja s fronte,“ pravi Vida, kot bi čutila, da vse čakajo teh besed.

„Če je taborišče minirano, kakor pravijo?“ vzdihne Lojzka.

Neštetokrat so poslušale grožnje gestapovcev: „Brez naše volje ne bo nihče prišel živ iz taborišča“.

„Ne bodo nas mogli. Nekdo jim bo preprečil,“ jih miri in tolaži Vida. Tudi sebe.

Bobnenje ne poneha. Prihaja vedno bliže in bliže.

Taborišče je odrezano od sveta. Kruha ne dobijo že več dni. Edina hrana: lonček kolerabe, enkrat na dan, navadno v popoldanskih urah.

Premikajo se kot sence. Vedno više se dviga vijoličasto moder dim nad krematorijem. Osveštuje taborišče, sence, polni barake.

„Kako dolgo bomo vzdržale ob tej hrani?“ sprašuje mlado dekle zdravnico Stojkovičevno. Ta ljubezno odgovarja: „Bomo vzdržale. Doma bi izčrpane že legle, tu smo pokonci. Moramo vzdržati!“

Mara je nekaj zvedela, da bodo taborišče izpraznili.

„Kam nas bodo odpeljali? Kaj bo z nami?“

Nihče ne ve odgovora.

„Pripravite se za pot,“ pravi Mara. Odhiti k baraki, v kateri so Rdečarmejke.

Kmalu nato klicanje števil. Že stojijo pred barakami, otoporene z odejami in skodelicami. Sence.

„Kam?“

V manj kot pol ure je vse pripravljeno. Odhajajo. Brez besed, brez slovesa. Gredo v neznano.

Nenehno klicanje števil, neprestano odhajanje. Po polnoči se odpravljajo Jugoslovanke.

„Pripravite se za odhod. S seboj vzemite samo najnujnejše“.

Kolona dve sto žensk stoji bred barako, kjer delijo hrano za pot.

„Iz ameriških paketov,“ pravi tiho Zmaga.

Koščeni prsti poželjivo grabijo košček margarine, čokolade in prepečenca. Gestapovci s strojnicami in paznice z volčjaki stražijo.

„Marš!“ Odhajajo. Taboriščna vrata so se tokrat odprla živim. Doslej so jih odpirali samo za tiste, ki so bile namenjene krematoriju.

Kakor v sanjah kolona prečka mesto Fürstenberg in hodi v temi dalje in dalje. V jutranjem mraku se odpira pred njim pusta nemška pokrajina.

„Poglej ob cesti,“ zašepeta Vika tovarišici.

Dekle se ozre. Mrlva ženska je oblečena v taboriščno obleko. Obraz ji je oblit s krvjo. Rdeči curek ji polzi iz čela.

„Onemogla je na poti, pa so jo ustrelili. Kakor takrat, ko so vodili jetnike Auschwitza v Ravensbrück“.

Zjutraj mrtve ob cesti kažejo pot, po kateri stopa kolona.

Ženske pa hodijo že ves dan brez počitka. Spremljevalci se menjavajo, jetnike ne smejo počivati. Noge so kakor svinec, telesa se pomikajo mehanično, oči so slepe od onemoglosti.

Toda že vzdih, opotekajoči se korak, kratek postanek, vse to pomeni za ženske v koloni smrt. Treba je stopati dalje, ker je na koncu te poti morda življenje.

Dekletu iz Srema, ki je pred kratkim prebolelo tifus, so pošle moči. Obstane in vzdihne: „Ne morem več!“ Obsojena je, zdaj zdaj bo padel strel. Toda ne, trenutek groze pretrga rezko povelje: „Dve uri po-

čitka. Kdor bo poskušal bežati, bo dobil svinec“.

Kolona molče krene s ceste v gozd. Pod utrujenimi nogami se udre vlažen mah. Ženske padajo nanj, izmučena telesa ne čutijo vlage, ne zebe jih, čeprav je hladno.

Kakor so padle, tako zaspijo.

Čez dve uri prekine počitek rezek žvižg in lajanje volčjakov. Onemogla čreda vstaja, stopa dalje, zopet dalje.

Toda po cesti, ki je bila še včeraj prazna, drve kamioni, osebni

avtomobili, vozovi, nemška pešadija.

„S fronte beže. Konec je blizu“. Mara govori tiho, a ženskam se zdi, da njen glas vriska ob koloni. Glave se zravnavajo.

Kako blizu je življenja!

FRAN LEVSTIK:

POMLADNI SPREHOD

Za mano ostani, o mesto,
z veselo te dušo pustim;
čez travnik, čez polje in cesto,
od griča do griča hitim!

Sijati pomlad je začela,
gorkoti umiče se mraz,
vsa zemlja je zopet vesela,
vesel je človeški obraz.

Studenec in reka se taja,
vsa rast iz zemljice hiti,
i tukaj i tam se sprehaja
družina veselih ljudi.

V najkrasnejši dobi nam leta,
naj človek bo star ali mlad,
veselja up največ obeta,
obeta še mnogi nam sad.

O, kar je življenja po sveti
in kar je na zemlji stvari,
ko pomlad začenja cveteti,
vse giblje in se veseli.

Tud meni srce se dviguje,
skrbi pa umičejo se;
iz misli se misel mi snuje,
iz radosti radost cvete!

Veseli me daje peruti
ko pticu, ki ječe je prost,
zemlje skoraj noga ne čuti,
navdaja me up in mladost!

Okrog poldneva so ceste natrepane vojakov, civilnih nemških beguncem in internirancev. Kolone morajo večkrat čakati. Srečujejo se z drugimi kolonami. Ženske nabirajo moči. Ne mislijo več na lakoto.

Streljanje, eksplozije, množica, ki beži pred ognjem, čreda ljudi, ki nenadoma gre isto pot. Hodi ves dan, do drugega jutra. Zjutraj sliši brnenje letal. Leže na tla. Streljanje, žvižganje granat, krik mlade Ukrajinke iz Kijeva, ki je obležala v jarku pod pokopališčem. Kolona stopa dalje.

„Ne bom dočkala jutrišnjega dne“.

„Tudi jaz ne morem več“. Vendar gredo, ne obstanejo niti tedaj, ko volčjak obgrize priletno Čehinjo, ki je hotela stresti kamenje iz lesenih taboriščnih cokel. Razmesarjeno roko ji ovijajo s cunjami, vlečejo jo dalje, mora hoditi, vse morajo dohiteti življenje.

Zvečer se kolona ustavi. Nasprotni pripelje avto mednarodnega Rdečega križa.

„Kdo vodi kolono?“ Človek, ki je izstopil iz avtomobila, govori slabo nemščino. Gestapovec ga hladno premeri, nato poskuša biti vljuden.

„Prepovedano je streljanje onemoglih internirancev“. Izmučeni obrazi oživijo.

„Zakurite ogenj in si skuhajte krompirja, ki je zakopan na njivi“.

Gestapovec ustrelji konja, ki leži na travniku s polomljenimi nogami. Ženske se zaženo h konju in s škarijami režejo meso.

Topla večerja, nato počitek na travniku ob cesti, po kateri se vali reka nemških vojakov in internirancev. Ponoči gestapovci izginejo. Pri internirankah oslaneta dva starejša stražarja, ki se jima ne mudi nikamor.

„Kam nas vodite?“

Stražarja pokažeta na cesto.

Zvečer prispe kolona do taborišča, obdanega z žico. „Tu bomo prenočili,“ pravita stražarja.

Zmago poišče znanka. „Ali ni maš ti brata, ki je bil v Dachau ali v Dori?“

„Okupacija ga je zatekla v Ljubljani. Preden so me zaprli, sva z mamo zvedeli, da je interniran v Gonarsu“.

„Nekdo je vprašal po tebi“. Znanka opisuje fantla. Zmaga je prepričana, da je spraševal po njej njen brat.

Zjutraj odpro vrata taborišča. Vsi morajo na pot.

Ob sončnem zahodu kolona pritača do mesta Libz. Nikjer žive duše, vse je kakor izumrlo. Na klopi pred hišo sedita dva starčka in čakata.

Za mestom počivajo interniranci iz Dachaua in Dore.

„Milan!“ Radosten vzklik. Zmaga po štirih letih zopet stiska roko svojemu edinemu bratu. Po licih opotekajočih se senc polze solze. Nihče ne zahlipa, nihče ne reče besede.

Kolone morajo dalje, brat in sestra bi se morala posloviti. Toda ne, ne bosta se poslovila. Tvegala bosta. Milan se zavije v taboriščno odejo in se skrije med ženske. Stražar ne utegne ugotoviti, kaj se je zgodilo. Po cesti se valijo anglo-ameriški tanki. Na cesti nemški vojski odlagajo orožje, razbijajo ga ob straneh tovornjakov, tepajo ga, pluvajo vanj. Je resnica ali so sanje? Naduta drhal tepta orožje, s katerim je ubijala in se predaja.

„Svoboda! Svoboda!“ odmeva v koloni.

Zvečer gore po hribih kresovi. Mrtvo mesto Libz oživljajo pesmi vseh narodov, le nemške ni med njimi.

Pojó sence, ki so, kot da bi vstale iz grobov.

Življenje poje.

Prijave po telefonu (0 42 22) 82 1 29

Petek, 3. 4.: 9.35 Šolska oddaja — 14.45 Šolska oddaja — 16.10 Osnove splošne izobrazbe — 16.45 Madžarski pregled — 17.45 David Copperfield — 18.15 Obzornik — 18.30 Jazz — 19.00 Mozaik — 19.05 Svet na glasovno — 20.00 Dnevnik — 20.35 Obtožujem, ameriški film — 22.15 Malo jaz, malo ti, quiz — 23.30 Poročila.

■ Zadnjo nedeljo sta bili dve avtomobilski dirki, pri katerih so bili po vrsti postavljene novi rekordi. Avstrijec Jochen Rindt je zasedel na dirki v Brands Hatchu v Angliji drugo mesto. Zmagal je Jackie Stewart, ki se ponovno ponuja za svetovnega prvaka. Druga dirka je bila v Sebringu v Floridi, kjer je veljala za svetovno prvenstvo prototipov; zmagal je Andreotti na Ferrariju.